STRIPSCHRIFT

nr 65 verschijnt maandelijks
prijs 2,25/35 bfr

april 1974

- 2de deel herdruk wonderen van mu
- de ferme, jonge en stoere knapen van hermann
- kloezeman, tekenaar van rechter tie
- BERNARD PRINCE HERDRUK

NIEUWE STRIPS

2e HANDS STRIPS

TIJDSCHRIFTEN

MARVEL

+ DC COMICS

UNDERGROUND

COMICS

FANZINES

FRANSE STRIPS

HORROR STRIPS

AMERIKAANSE

STRIPS

ANTIEKE STRIPS

EEN NIEUWE STRIPWINKEL!

STRIP_O_RAMA

KRUISSTRAAT 121

EINDHOVEN

TELEFOON: 040- 44 50 77.

GEOPEND VAN 9. 00 tot 18. 00 uur

's MAANDAGS vanaf 10. 30 uur

VRIJDAGAVOND tot 21. 00 uur.

FALA TOFF

IS NU BIJ STRIPSCHRIFT TE BESTELLEN!!

ABONNEMENTSPRIJS VOOR 6 NUMMERS (18/19 tot en met 28/29) ƒ 18,-.

ALBUM NR. 1 KOST ƒ 17,25 (inklusief porto).

DIT ALBUM PLUS NUMMERS 14/15 en 16/17 ƒ 22,25.

GIRO 3086024 tnv KOMMIKS BV i. o., Dr. Junghuhnstraat 33, Rijswijk zh.

CONAN

NUMMERS 36(maart 74), 37(april 74) en 38(mei 74).

BIJ ELKAAR ƒ 5,- INKL. PORTO.

TE BESTELLEN VIA GIRO 3086024 tnv KOMMIKS BV i. o., Dr. Junghuhnstraat 33, Rijswijk zh.

kommiks' fanzine and book service

Vraag de gratis, inmiddels uitgebreide katalogus

kommiks bv
Postbus 1167
Rijswijk zh-2109.

April 1974
STRIPSCHRIFT
uitgegeven door Kommiks BV i. o. voor
HET STRIPSCHAP
Nederlands centrum voor belangstellenden in strips, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 30 september 1968.
Doel: de waardering bevorderen voor strips in het algemeen en Nederlandse strips in het bijzonder.

Uitgeverij Kommiks BV i. o., dr. Junghuhnstraat 33 (postbus 1167), Rijswijk zh, 070-119336.

STRIPSCHRIFT IS VERKRIJGBAAR:
via een abonnement (jan. t/m dec.) ƒ 22,50; giro 209948 tnv Stripschrift, uitg. van Kommiks BV i. o., postbus 1167, Rijswijk.
via een lidmaatschap/abonnement van Het Stripschap à ƒ 30,-; giro 1513000 tnv de penningmeester van Het Stripschap te Amsterdam.
in de losse verkoop à ƒ 2,25.
DISTRIBUTEUR pour la France: Falatoff.

REDAKTIE: Kees de Bree, Rob van Eijck, Sandra Griffioen, Martin Wassington.
Dr. Junghuhnstraat 33, Rijswijk zh, 070-119336.

NIEUWSREDAKTIE: Kees de Bree, Martin Wassington.
Kinkerstraat 59III, Amsterdam, t. a. v. Kees de Bree.

VORMGEVING: Sandra Griffioen, Peter de Raaf.
ADVERTENTIE-AKWISITEUR: Peter de Raaf, 010-118947.
VASTE MEDEWERKERS: Hans van den Boom, Waldo van Dreven, Reinolt Duerings, Wim van Helden, Nico Noordermeer.
Aan dit nummer werkten verder mee: Har Brok, Hans Matla.

INHOUD:

De ferme jongens en stoere knapen van Hermann	4
Bernard Prince-herdruk	9
Tweede deel herdruk Wonderen van Mu	15
Nader tot Kuifje (2)	20
Postriptum	21
Frits Kloezeman	24
Van heinde en verre (Joost Swarte)	28
Ruiladvertenties en bestuursmededelingen	29
Nieuws	30

SUMMARY:
This issue brings you an interview with Hermann, creator of Bernard Prince, Red Dust and other tough guys; with this goes a reprint of an old story of Bernard Prince. Furthermore there is an interview with Frits Kloezeman, who made the beautiful drawings for the dutch comic-strip 'Rechter Tie', about the experiences of a Chinese judge. To complete this we publish a short interview with Joost Swarte, a dutch 'underground' drawer.

Le sujet principal de Stripschrift nr. 64 est un dossier Hermann avec une reprise d'une histoire de Bernard Prince.
Le dessinateur Frits Ernest Kloezeman, qui a réalisé e. a. la bande 'Le juge Tie' a été le sujet d'un interview.
Pour finir il y a un article sur le jeune dessinateur Joost Swarte.

HERMANN, ferme jongens, stoere knapen

door ROB VAN EIJCK,
met medewerking van
MARTIN WASSINGTON en
HANS VAN DEN BOOM.

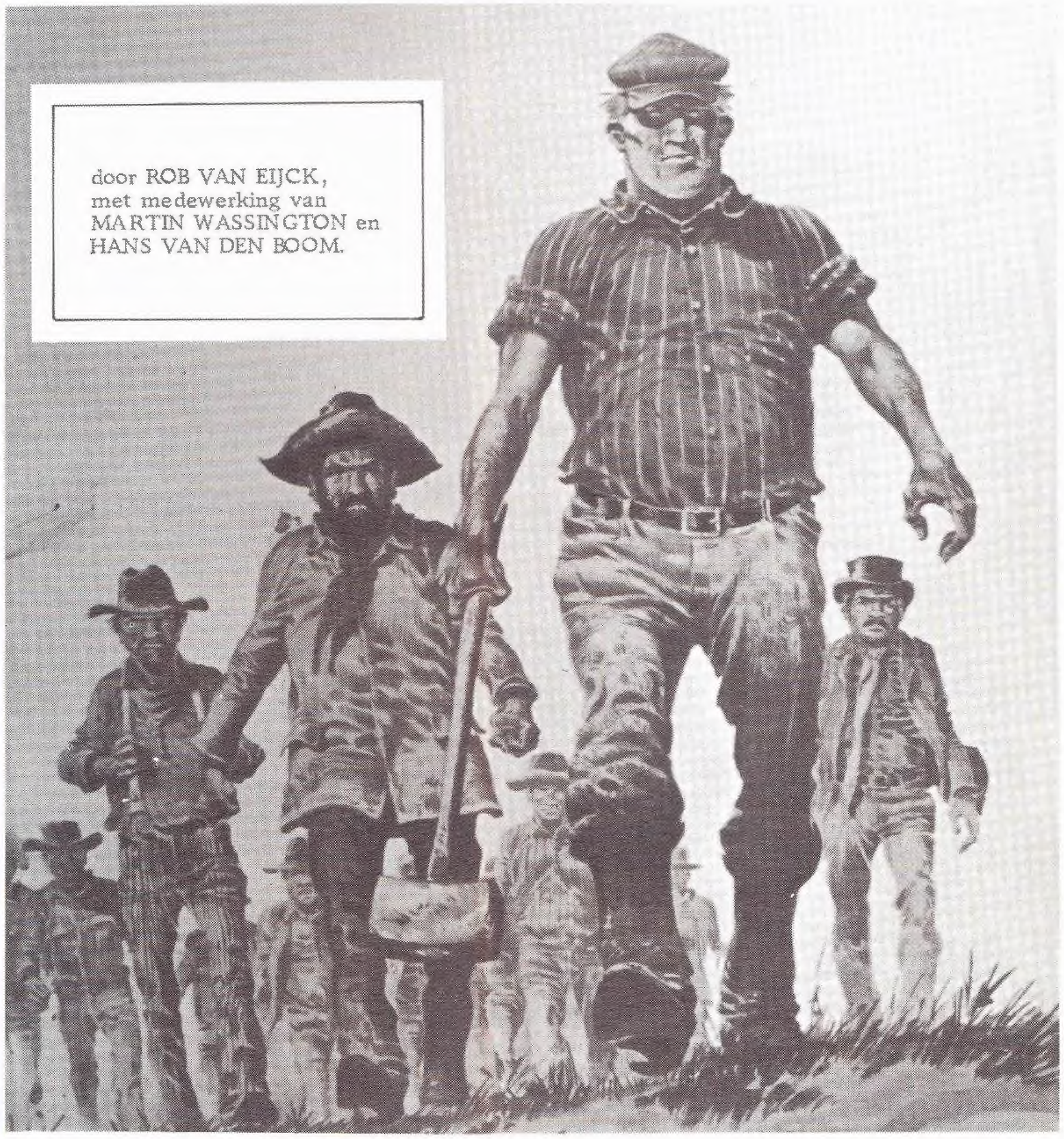

De laatste jaren zijn er nogal wat veranderingen opgetreden in het realistische stripverhaal, volgens sommigen ingrijpende veranderingen, volgens anderen alleen maar oppervlakkig. We doelen hier natuurlijk op de verruiging, op het harder worden van de naturalistische strip. Men slaat elkaar wat sneller op het gezicht, men mept met meer zichtbaar resultaat, de doden vallen bij bosjes en overal vliegen het dynamiet en de kogels de lezer om de oren. Of dit nu leidt tot een andere, hardere mentaliteit, of dat het er juist een gevolg van is, m. a. w. of de stripmaker zijn publiek beïnvloedt, of juist dóór zijn publiek beïnvloed wordt, d. w. z. achter de feiten aanholt, is een vraag die ieder maar voor zichzelf moet beantwoorden. Ik voor mij geloof in een wisselwerking, maar daar gaat het hier nu niet om. Waar het wèl om gaat, is een nadere kennismaking met een van de tekenaars van de nieuwe stroming, het nieuw-realisme voor mijn part, de man die als een van de eersten in de erkende jeugdbladen op de ruigere toer ging, nl. Hermann.
De 35-jarige Hermann Huppen stopt zijn verhalen, 'Bernard Prince', 'Jugurtha' en 'Comanche' (allen met tekst van Greg), vol met harde jongens die elkaar in razendsnelle aktie naar het leven staan, daarbij aan de lopende band mee- of tegengewerkt door ontembare natuurkrachten. Daarbij heeft hij de hardheid, of volgens sommigen: het realisme, voortdurend weten op te voeren, zodat hij op het ogenblik in zijn tekeningen ongehinderd dingen kan laten zien, waarvan de keuring een jaar of tien geleden een rolberoerte zou hebben gekregen. Denk maar eens aan die scène in het laatst verschenen verhaal van Comanche (Kuifje 49, 1973): Red Dust heeft eindelijk Russ Dobbs, de moordenaar achter wie hij al een groot aantal pagina's aanholt, voor de loop van zijn revolver gekregen; na veel geschiet is het wapen van Dobbs leeg, dat van Dust niet. En terwijl Dobbs wanhopig smeekt zijn leven te sparen, schiet Dust hem genadeloos overhoop..... Zeg nou zelf, dat gaat erg ver! Een jaar of wat geleden was het volstrekt ondenkbaar dat een dergelijke scène in een 'jeugd'blad verscheen. Maar Hermann doet het. De censuur zwijgt.

---Je bent een van de bekendste tekenaars van het nieuwrealisme, van de hardere, ruigere stijl. Hoe denk je dat het komt dat de hardere strips, zoals jouw eigen verhalen en Blueberry, op het moment zo populair zijn?
Hermann: Het is een andere tijd, je ziet het ook in de films, die zijn veel ruwer geworden, ook films voor jonge kinderen. De mentaliteit van het publiek is veranderd, maar ik weet niet of de mensen nu ruwer zijn. Als de kriminaliteit toegenomen is, ligt dat naar mijn mening niet aan de film of de strip, maar aan de maatschappij; dat wordt door de maatschappij uitgelokt en niet door wat wij doen. Ik heb altijd wel van harde films gehouden, maar ik haat geweld. Ik geloof niet dat ik zelf erg gewelddadig ben.
---Vind je dat je in je strips beïnvloed bent door Giraud?
H. : Toen ik als tekenaar begon was ik erg onder de indruk van het werk van Gillain, Jijé. In die tijd was Giraud assistent van Gillain, dus kon ik ook niet door hem beïnvloed worden. Ik ben alleen door Gillain beïnvloed, Giraud kwam pas toen ik al een tijdje tekende. In het begin vond ik zijn werk niet zo erg goed, omdat het min of meer in de stijl van Jijé getekend was, met iets minder kwaliteit, en daarom niet erg interessant. Maar na ongeveer een jaar viel me bij hem ineens een hele speciale manier van benaderen op, veel moderner, veel filmischer. En vanaf dat moment ben ik zijn werk ook erg goed gaan vinden; dat kan ik niet ontkennen, je kunt het in mijn eigen werk zien. Maar ik heb nooit iemand geïmiteerd. Op het ogenblik geloof ik dat ik een andere richting ingeslagen ben, dat ik onder hun invloed uitgekomen ben. Maar we werken wel ongeveer in hetzelfde genre.

Bernard Prince

Ik heb nog nooit een verhaal van Giraud, van Blueberry, gelézen. Ik heb wel al zijn boeken doorgekeken, maar het verhaal interesseert me minder. Ik vind dat Greg een betere scenarist is dan Charlier. Greg maakt totaal uiteenlopende strips, hij heeft zeer uiteenlopende mogelijkheden.

---Hoe gaat de samenwerking met Greg? Praten jullie veel over het verhaal?
H. : Heel weinig. Hij belt zijn teksten meestal door, omdat we elkaar vrijwel nooit zien. Sommige mensen mogen Greg erg graag, maar een groot aantal mensen haat hem. Maar in ieder geval ben ik altijd erg eerlijk tegen hem en hij is dat tegen mij, dat geeft geen enkele moeilijkheid.

NATUUR

---Toen je met Bernard Prince begon, was hij bij de politie. Waarom heb je hem van beroep laten veranderen?
(Zie het in dit nummer herdrukte verhaal van Bernard Prince. Red.)
H. : Dat is heel eenvoudig. In Kuifje stonden de verhalen van Rik Ringers, die voor de politie werkt. Tibet wilde liever niet nog een politieman in het blad en daarom heeft Greg Bernard Prince toen maar uit de politie geschreven; hij heeft hem een boot gegeven en een avonturier van hem gemaakt. Ik zelf ben helemaal niet zo dol op boten en de zee. Daarom wil ik ook geen verhalen tekenen die zich helemaal op zee afspelen. Maar zo'n bootje is erg handig om ze naar elke willekeurige plaats op de aardbodem te sturen. Misschien heb je wel gemerkt dat de landen waar ze terechtkomen meestal niet bestaan; ze lijken wel op bepaalde bestaande landen, maar zijn het niet. Op die manier kun je gemakkelijk vulkanen of moerassen in je verhaal verwerken in landen waar die eigenlijk helemaal niet voorkomen.

Djinn

Als we met bestaande landen zouden werken, dan zou het me ongelooflijk veel moeite kosten om alle dokumentatie bij elkaar te krijgen, van een politieman in het ene land, de telefoon in een ander land en ga zo maar door. Ik vind het niet van belang om bestaande dingen eksakt getekend te laten zien, nee, ik vind het veel belangrijker om een bepaalde sfeer te scheppen.
---Je gebruikt de natuur erg veel in je verhalen.
H. :Ja, dat vind ik erg fijn om te doen. Dat is voor een gedeelte mijn eigen inbreng, want ik heb Greg gevraagd om zoveel mogelijk natuur als maar enigszins mogelijk is, te gebruiken. Het geeft ook de mogelijkheid om bepaalde plaatjes op te blazen; anders is het allemaal zo rustig, zo saai.
Ik ben op het platteland geboren in een klein dorpje en niet in de grote stad. Daarom houd ik erg van de natuur.

PRINCE & COMANCHE

---Hoe is het trio Prince, Djinn en Jordan opgebouwd?
H. :We zijn begonnen met Djinn en Bernard Prince. Maar toen we die boot erbij verzonnen hadden, realiseerden we ons plotseling dat het erg moeilijk is om een goed avonturenverhaal in elkaar te zetten met alleen maar die twee mensen. We hadden nog een derde persoon nodig, een beetje kleurrijk iemand, want Bernard is geen kleurrijke figuur; hij is de doorsnee-held, knap, dapper, enzovoort. We hadden er een grappig iemand bij nodig en daarom hebben we Barney Jordan gekreëerd. Maar toen kwamen we ineens tot de ontdekking dat we het aloude trio van Sirius weer tot leven hadden gewekt: De Blauwe Sperwer, Larsen en Sheba. Sommige mensen hebben ons daar verwijten over gemaakt, maar in het begin hadden we het zelf helemaal niet in de gaten.

Barney Jordan en El Lobo

Het is in ieder geval nooit onze bedoeling geweest. Je kunt trouwens op het ogenblik niet meer iets maken dat volkomen origineel is, alles is al eens een keer gedaan. Het is net als met vlees, je kunt wel nieuwe sausjes verzinnen, maar je kunt geen nieuwe vleessoort maken. Het gaat om het sausje, om de manier waarop je het klaarmaakt.
---Was de strip Comanche een idee van jou?
H. :Nee, het was eigenlijk het vervolg van een hele reeks illustraties die ik in Kuifje heb gemaakt voor het cowboyverhaal Dylan Stark. Toen ik die serie geïllustreerd had, vond Greg dat ik eigenlijk wel in staat was om westerns te tekenen. Er hadden in Kuifje al een paar westerns gestaan, zoals Doc Silver van Funcken en Ray Ringo van William Vance, maar dat was nooit een sukses geweest. Greg en ik gingen het toen eens proberen met Comanche en dat was na een paar maanden al een groot sukses. Bernard Prince had er drie jaar voor nodig om populair te worden en Comanche was dat al na drie maanden.

DOKUMENTATIE

---Gebruik je veel dokumentatie bij Comanche?
H. :Ja, een heleboel, maar nog niet genoeg. Ik zou graag nog veel en veel meer dokumentatie willen hebben.
---Je hebt wel eens hetzelfde soort kleding gebruikt als in de Italiaanse cowboyfilms.
H. :Ja, één keer, maar daarna niet meer. Ik houd niet van schema's. Op het moment heb ik een paar boeken met echte foto's uit die tijd, dus geen filmfoto's. En de manier waarop die mensen gekleed zijn is toch heel anders dan de manier waarop ze er in de meeste moderne westerns bijlopen. Ik probeer die echte kleding zoveel mogelijk te benaderen. Giraud heeft dat ook gedaan. Maar het is een lange, erg langzame ontwikkeling.
---Welke strip vind je fijner om te tekenen, Comanche of Bernard Prince?
H. :Ik heb eigenlijk geen voorkeur. De meeste mensen vinden Comanche beter. Maar ik besteed aan beide strips evenveel aandacht. De western is over het algemeen ruiger, ze scheren zich niet, hun kleren zijn smerig, en dat is erg gemakkelijk. Maar als je iemand moet tekenen die keurige kleren aanheeft, dat is veel moeilijker. In Comanche kan ik meer met effekten werken dan in Bernard Prince.

BINNENHUISARCHITEKT

---Enerzijds heb je een behoorlijke grote produktie, anderzijds zijn je tekeningen erg gedetailleerd.
H. :Nou, ik heb niet zo'n erg grote produktie. Ik heb twee dagen nodig om een pagina te tekenen. Eigenlijk iets meer, laten we zeggen tussen de twintig en de tweeëntwintig uur. Een paar jaar geleden ging dat een stuk minder snel, maar je techniek gaat er natuurlijk voortdurend op vooruit. Dat geeft je de gelegenheid om met minder energie een beter produkt af te leveren. Maar er is één groot gevaar: het werk kan je vreselijk gaan vervelen. Waar ik ontzettend bang voor ben is om volgens een bepaald maniertje te gaan werken. Als ik op een dag merk dat ik alleen maar maniertjes toepas, houd

Red Dust heeft eindelijk Russ Dobbs, de moordenaar achter wie hij al een groot aantal pagina's aanholt, voor de loop van zijn revolver gekregen;na veel geschiet is het wapen van Dobbs leeg, dat van Dust niet. En terwijl Dobbs wanhopig smeekt zijn leven te sparen, schiet Dust hem genadeloos overhoop. . . . . .

ZES UUR LATER IN VOLLE ZEE ONDER DE HETE ZON...
U SCHIJNT DE OVERTOCHT NOGAL AANGENAAM TE VINDEN, MISS MORAN. WILT U IETS DRINKEN ?
WE SCHIETEN NIET ERG OP KAPITEIN PRINCE !

Bernard Prince en de vrouwen

ik er direkt mee op. Dit soort werk kan geen schema's verdragen. Sommige tekenaars leveren uitstekend werk met een bepaald maniertje, maar ik kan dat niet, ik zou dan geen plezier meer beleven aan mijn werk.

---Wat heb je gedaan voor je tekenaar werd?

H. :Ik was binnenhuisarchitekt. Ik heb dat drie en een half jaar in Canada gedaan en daarna ben ik weer naar België gekomen, ook als architekt. Op een gegeven moment zag mijn, op dat moment toekomstige zwager, die zelf een uitstekend tekenaar is, een paar schetsen van me, met meubels en zo, en hij zei tegen me: waarom ga je geen strips tekenen? En die opmerking ging als een flits door me heen, zodat ik binnen een maand met een strip begon, waar hij me zo'n beetje bij hielp. Hij was een van de redakteuren van een verkennersmaandblad, Plein Feu, en hij had af en toe tekeningen nodig. Op een gegeven moment vroeg hij me een satirische strip te tekenen over strips, dus eentje die de strip min of meer op de hak nam. Greg ontdekte die strip en vroeg aan mijn zwager of hij hem eens in kontakt met mij wilde brengen. Dus ik ging naar Gregs studio en hij vroeg me toen of ik met hem zou willen samenwerken. Op dat moment was ik dolgelukkig, want ik had al zo'n anderhalf jaar strips zitten tekenen, zonder veel resultaat. Ik had in die tijd wel wat kontakt gehad met mensen van Robbedoes en die hadden me eens een keer een verhaal van Oom Wim laten tekenen. Ik ging daarna telkens weer naar ze toe om te vragen of ze nog een verhaal nodig hadden, en ze zeiden altijd: je krijgt nog wel eens een verhaal, je staat op de lijst, op de wachtlijst. Maar ik hoorde nooit meer wat van ze. Nou ja, ze hebben me nog wel eens opnieuw gevraagd, maar toen werkte ik al voor Kuifje en heb ik dus nee gezegd.

HUMOR & SEKS

---Zou je niet eens een keer een humoristische strip willen tekenen?

H. :Er zijn een heleboel dingen die ik graag nog eens een keer zou willen doen, maar tijdgebrek, tijdgebrek, tijdgebrek. . . .

Er zit trouwens wel wat humor in Bernard Prirce, in het optreden van Barney Jordan. Ik heb wel eens een keer tegen Greg gezegd: je mag Bernard Prince en Djinn laten doodgaan, maar Jordan niet. Als Bernard Prince nog eens mislukt, als de mensen de strip niet leuk meer vinden, zou ik Bernard en Djinn laten vallen; maar ik zou Jordan houden en hem met een andere vent in een nieuw verhaal stoppen.

WIJ HEBBEN EEN PAAR DINGEN TE BESPREKEN, BESTE VRIEND. MIJN MANNEN ZIJN MOEILIJK IN DE HAND TE HOUDEN NU HET LEGER VERDEROP STRIJD LEVERT...
DAT VERBAAST ME NIETS, BESTE TEGENSTANDER. ZO'N STELLETJE ONGEWASSEN SCHURKEN ZOU EEN DIRECTEUR VAN EEN DIERENTUIN NOG NIET WILLEN HEBBEN.

Barney in de olie

Kennismaking met Barney Jordan

Aktie

Comanche

voorplaat Kuifje

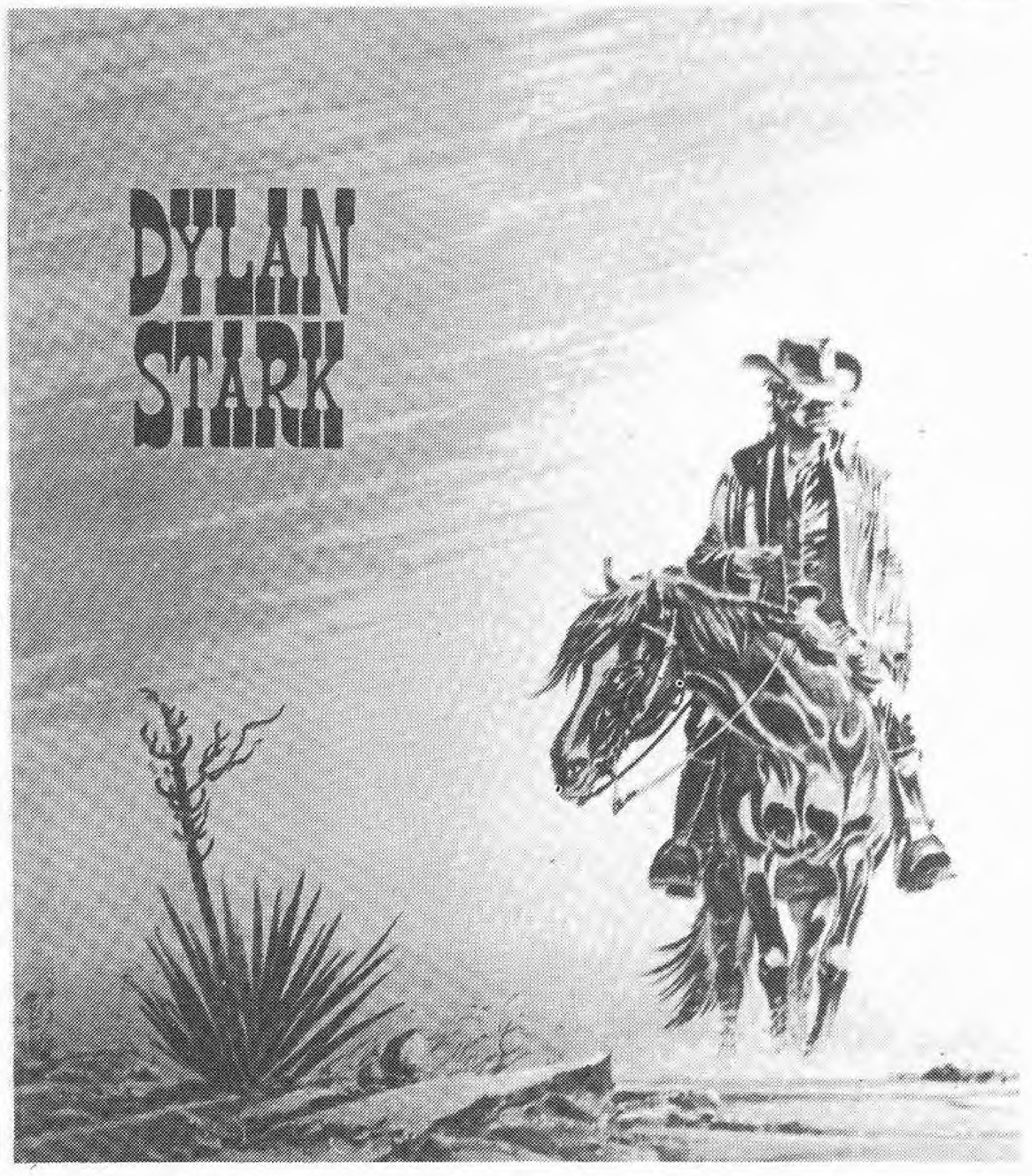

voorplaat Kuifje

---Lijken jullie een beetje op elkaar, Barney en jij?

H. : Ja, gedeeltelijk. Maar Barney zuipt als een gek, en dat doe ik niet. Ik leid een erg geregeld leven. Ik heb niks tegen meisjes, helemaal niet, maar ik zak nooit hele nachten door en zo. Ik ben getrouwd, weet je.

---Ga je de rol van de vrouwen in Bernard Prince en Comanche nog meer uitbouwen?

H. : Ja, maar ik ga geen porno tekenen, of seksueel verkeer, nee. Daar heb ik helemaal geen zin in. Soms teken ik erg vieze prentjes, maar die zijn niet voor publikatie, nooit. Ik heb een hele nieuwe strip gepland, die veel ruiger moet worden, en het is niet onmogelijk dat ik daarin een aan stukken gesneden vrouw zal laten zien, met ook haar seksuele delen goed zichtbaar. Maar het is niet mijn dóél om dat te laten zien, het is alleen mijn bedoeling om het afgrijselijke van die toestand te tonen. Ik zal mijn held echt niet in het wilde weg laten rondneuken, zoals ze dat in de undergroundstrips doen. Soms is die under-

ground wel aardig, maar als ik het lang achter elkaar lees, word ik er toch wel een beetje misselijk van. Met seks kun je misschien vijftien verschillende dingen tekenen, maar dan is het ook afgelopen. Ik zal misschien wel het een en ander laten zien, zelfs als het als bijna pornografisch beschouwd zou worden; dan zou ik het nog doen. Maar het is niet mijn dóél, ik zou het alleen doen om mijn verhaal zo realistisch mogelijk te maken. Als het voor het verhaal nodig is, zal ik het echt wel doen. En wat geeft dat nou allemaal?

NIEUWE STRIP

---Waar gaat die nieuwe strip over?
H. : Ik heb het verhaal in mijn hoofd zitten, ik heb een erg beknopt scenario geschreven. Maar dat is al een beetje aan het veranderen. Het gaat over een vent die zo'n beetje het slachtoffer van een misdadigersbende is. Zoiets als de Manson-gang, die Sharon Tate vermoord hebben. Die zitten nu wel in de gevangenis, maar over een paar jaar worden ze vast en zeker weer vrijgelaten. Misschien zijn die mensen wel niet gelukkig in de samenleving, maar dat is nog geen ekskuus voor zo'n gruwelijke moord als ze bedreven hebben. Die mensen zijn volledig gestoord en volgens mij hadden ze gedood moeten worden. Niet in het openbaar, met de guillotine of zo, maar in alle stilte, zonder enige wraakgevoelens.
Ik ga een verhaal maken over zo'n zelfde soort gangsters, die op een ontzettend domme manier tegen de maatschappij aanknokken, en volledig in hun eigen voordeel. Ze moorden, dringen eenzame landhuizen binnen, enzovoort. Mijn verhaal gaat dan over een vent die achter die bende aanzit; de politie kan ze niet aan, kan ze niet te pakken krijgen. Maar mijn hoofdfiguur schiet ze allemaal neer. Dat gaat op een erg ruwe manier, want hij heeft een .45 Magnum, het grootste pistool dat er is; en daarmee schiet hij een hoofd totaal aan flarden.
---Waarom dóódt hij ze?
H. : Hij is erg koelbloedig. Hij doodt alleen moordenaars, hij lijkt een beetje op de hoofdfiguur uit de film Dirty Harry. Ik ga er ook fantastische elementen in stoppen, niet al te realistisch, niet alleen maar realistisch.
---Wanneer heb je dat verhaal af?
H. : Tja, dat is het grote probleem. Als ik nu bezig ben met een lang verhaal van Bernard Prince of Comanche, kan ik daar niet zomaar een tijdje mee ophouden. Dit nieuwe verhaal zal een pagina of zestien lang worden en dat kost me op z'n minst anderhalve maand tekenen. Maar ik kan het niet tussen mijn andere strips door doen. Als ik nu eens een pagina van de ene strip doe en dan weer van de andere, moet ik telkens opnieuw warmlopen en dat komt geen van beide strips ten goede. Dus voorlopig moet ik nog wachten. Ik teken het beslist een keer, maar ik weet nog niet wanneer.

hermann bibliografie

door:
NICO NOORDERMEER
en
HANS MATLA

BERNARD PRINCE
(verschenen in weekblad Kuifje)

(1)	Kaartje met een verrassing	1966/1	(11)	Avontuur in Manhattan	1968/44-69/6
(2)	Routine-zaak	1966/3	(12)	Brand in de Oase	1969/16-69/37
(3)	Operatie 'Pas Getrouwd'	1966/10	(13)	De wet van de orkaan	1969/51-70/19
(4)	Micro-film	1966/13	(14)	Getemde feeks	1970/26
(5)	De derde getuige	1966/17	(15)	De schipbreukelingen	1970/48
(6)	Juwelen voor Klein Duimpje	1966/27	(16)	Verschroeide aarde	1971/2-71/15
(7)	De piraten van Lokanga	1967/3-67/13	(17)	De groene vlam van de Conquistador	1971/49-72/16
(8)	Generaal Satan	1967/16-67/26	(18)	Guerilla voor een spook	1973/7-73/20
(9)	Storm over Coronado	1967/30-67/51	(19)	De hete adem van Moloch	1974/10-74/..
(10)	De hel van Suong-Bay	1968/15-68/35			

ROB PALLAND (Bernard Prince)
(verschenen in Pep)

(1)	De piraten van Lokanga	22 pl.	1969/14-69/24
(2)	Generaal Satan	22 pl.	1969/25-69/35
(3)	Brand in de Oase	44 pl.	1970/14-70/25
(4)	De hel van Suong-Bay	44 pl.	1970/47-71/7
(5)	Avontuur in Manhattan	37 pl.	1970/39-71/49
(6)	De wet van de orkaan	44 pl.	1972/25-72/36
(7)	Verschroeide aarde	44 pl.	1973/9-73/30
(8)	Koffie en smaragden	44 pl.	1973/43-74/9

(verg. De groene vlam van de Conquistador)

Verschenen in Pepparade
nr. 6 Barney Jordan, De rode zon, blz. 195, 14 pl.
nr. 8 Barney Jordan, Vijf over half elf, blz. 163, 16 pl.

COMANCHE
(Verschenen in weekblad Kuifje)

1. Red Dust :		
Red Dust, hoofdstuk I	1969/50	
Ten Gallons, hoofdstuk II	1970/15	
Greenstone-falls, hoofdstuk III	1970/32	
De longhorns, hoofdstuk IV	1970/38	
De verbleekte ster, hoofdstuk V	1970/41	
De spoorlijn, hoofdstuk VI	1970/44	
2. Wanhoop en dood op de prairie		
Wanhoop en dood op de prairie I	1971/23	
Het volk dat niet wilde sterven II	1971/26	
Het uur der wrake III	1971/30	
Big Keenan IV	1971/35	
De reuzen van het verre westen V	1971/40	
3. De wolven van Wyoming	1972/27-72/45	
4. De hemel is rood boven Laramie		
De hemel is rood boven Laramie I	1973/32	9 pl.
De hemel is rood boven Laramie II	1973/35	10 pl.
De hemel is rood boven Laramie III	1973/38	8 pl.
De hemel is rood boven Laramie IV	1973/42	9 pl.
De hemel is rood boven Laramie V	1973/45	7 pl.
De hemel is rood boven Laramie VI	1973/49	9 pl.

N. B. De hemel is rood boven L. heeft 52 pl. , als het album er, zoals gewoon, 44 krijgt, moeten er 8 platen vervallen.

(Verschenen in Pepparade)
nr. 8 Red Dust, De gevangene, pag 115, 16 pl. (1e Red Dust-verhaal)
nr. 9 Red Dust, helpt een handje, pag. 3. 16 pl.

JUGURTHA
(Verschenen in Kuifje-weekblad)

1.a.	Jugurtha	1967/18	7 pag.	2.a.	De strijd tegen Adherbal	1969/15	7 pag.
b.	De troon van Numidië	1967/33	7 pag.	b.	De vlucht van Miro	1969/24	7 pag.
c.	Strijd voor een kroon	1968/6	7 pag.	c.	Het beleg van Cirta	1969/36	8 pag.
d.	De terugkeer van Vipia	1968/28	7 pag	d.	De vlucht van Massiva	1970/1	7 pag.
e.	De honden van Jugurtha	1968/37	4 pag.	e.	De strijd om Cirta	1970/6	7 pag.
f.	Het verloren land	1968/41	5 pag.	f.	Jugurtha in Rome	1970/28	8 pag.
g.	De verdeling van Numidië	1968/51	7 pag.				

EEN AVONTUUR VAN

BERNARD PRINCE

DE CORMORAN VAART UIT!

TEKST: GREG
TEKENINGEN: Hermann

OH, MAAR IK KOM JULLIE NOG WEL EENS OPZOEKEN, HOOR!.....

VOORUIT DAN, MAAR! EEN TOAST OP PRINCE! HIEP, HIEP, HOERA!...

HIER DIE CHAMPAGNE GRAAG!.

ZEG, WAT IS ER MET GROEP 4 AAN DE HAND?..... WAAROM MAKEN ZE ZO'N LAWAAI?....

OH,... WEET U DAT NIET?...

INTERP
DIVISION A
COULOIR a ARCHIVES
COULOIR b
COULOIR
COULOIR

ZE GEVEN EEN FEESTJE OMDAT INSPECTEUR PRINCE WEGGAAT!..... GELUKSVOGEL, HOOR, DIE KNAAP!.. IK HEB ZOIETS HOREN ZEGGEN OVER EEN ERFENIS! IN ELK GEVAL HOUDT HIJ ER HIER MEE OP!..

KOM NOU!.. PROBEER ME NIET WIJS TE MAKEN DAT IEMAND HIER ZOMAAR MILJONAIR GEWORDEN IS!... DAT MOET IK EERST ZELF GAAN BEKIJKEN!

GROTE GRUTTEN, ZEG, DAT GAAT ER HIER HEET AAN TOE!...

ZO, LARDOIS, WAT KOM JIJ BIJ GROEP 4 DOEN?.. ZAKEN?...

NEE, MENEER DE DIRECTEUR.... IK KWAM ALLEEN MAAR EVEN KIJKEN.

ZO?... NOU, DAN VERMOED IK DAT JE EEN GLAASJE VAN DIT HEERLIJKE VOCHT NIET AF ZULT SLAAN! WE VIEREN NAMELIJK EEN SOORT PROMOTIE.... U KENT INSPECTEUR BERNARD PRINCE TOCH!...

JA, DE BESTE INSPECTEUR DIE WE HEBBEN!..

TJA, EN DAT IS HET NU JUIST! DE BESTE MAN DIE WE HEBBEN GAAT WEG!.... VOORGOED!... LARDOIS, JE ZIET HIER EEN BIJZONDER BEDROEFD MENS VOOR JE!....

OH, DAT VALT BEST MEE, HOOR!...

DAG MENEER LARDOIS!.. WAT VINDT U VAN MIJN BOOT?...

EEN BOOT?...

DAT IS NOU DE CORMORAN, DE BOOT DIE BERNARD GEËRFD HEEFT!...

© EDITIONS LOMBARD

Met dank aan uitgeverij Lombard

PRACHTIG DING ZEG, HOE KOMT DAT EIGENLIJK?

BERNARD BLEEK PLOTSELING EEN OOM TE HEBBEN, DIE HIJ NOG NOOIT GEZIEN HAD... NET ALS IN FILMS! NOU, DIE OOM BLEEK TE VAREN EN EIGENAAR TE ZIJN VAN DE CORMORAN!..

ZOZO! DAN NEEM IK AAN DAT DIE OOM BEHALVE DIE BOOT OOK NOG EEN AARDIG SPAARCENTJE ACHTER GELATEN HEEFT... VOORAL ALS PRINCE ZIJN BAAN ER AAN GEEFT...

OH, NEE!..

OOM LEONARD GAF AL HET GELD UIT WAT HIJ BEZAT, NEE, LARDOIS, HIJ HEEFT ME GEEN ROOIE DUIT NAGELATEN. DE CORMORAN WAS ZIJN HELE BEZIT!....

OH, DEN JE DAAR, PRINCE, SORRY, MAAR IK WIL NIET NIEUWSGIERIG LIJKEN...

MAAK JE GEEN ZORGEN. IEDEREEN HEEFT ME DIEZELFDE VRAAG AL GESTELD!..... DE CORMORAN HEEFT ACCOMODATIE VOOR KLEINE VRACHTEN EN EEN OF TWEE PASSAGIERS. EN IK HEB BESLOTEN DAAR MET DJINN SAMEN VAN TE GAAN LEVEN!

IK HOOP DAT JE SUCCES HEBT, IN ELK GEVAL HOEF JE DAN NIET BINNEN TE ZITTEN!.....

ACH, EEN MENS IS MAAR EENS JONG, EN NU WE HET DAAR TOCH OVER HEBBEN. HOE MOET DAT NU MET DE OPVOEDING VAN DJINN?....

EN DIE VRACHTEN?...

DAT IS ALLEMAAL AL GEREGELD. DJINN KAN ALLERLEI CORRESPONDENTIE-LESSEN VOLGEN EN TENSLOTTE KAN IK HEM HEEL AARDIG HELPEN. OP DEZE MANIER KAN HIJ ALLERLEI INTERNATIONALE DIPLOMA'S HALEN!..

MAAR NU MOETEN WE ALS EEN HAAS WEG, WANT IK WIL NOG VOOR DE AVOND AAN DE HAVEN ZIJN.... FEESTEN JULLIE MAAR LEKKER DOOR.....

IK MOET NU OOK WEG, WANT IK HEB NOG EEN STAPEL WERK!.

ZAL IK JOU EENS WAT ZEGGEN! IK DURF ER IETS ONDER TE VERWEDDEN, DAT JIJ HIER WEER TERUG KOMT!.. JIJ KUNT NIET ZONDER DIT WERK!.....

DENK DAT MAAR NIET!..

DE ZEE! DE VRIJHEID TEGEMOET!.. MIJN OOM HEEFT ME DE LIEFDE VOOR DE ZEE OOK NAGELATEN!. DE BANDIETEN KUNNEN VOOR MIJN PART OP HET DAK GAAN ZITTEN!.....

ZULLEN WE OM EEN LEKKER ETENTJE WEDDEN?...

AFGESPROKEN, MAAR JE HEBT ALVAST VERLOREN!..

NEE, JIJ HEBT AL VERLOREN!.. JE HEBT HET SPELUREN IN HET BLOED!.. KEREL, IK VERHEUG ME AL OP DAT DINEETJE!....

© EDITIONS LOMBARD

ZIEZO! IK VOEL ME ZO VRIJ ALS EEN MEEUW IN DE LUCHT!....

HET WORDT BESLIST MIETERS!...

Mobil

Special

DAT SCHAALMODEL VAN DE CORMORAN IS ANDERS FANTASTISCH! . NIET HELEMAAL EXACT, MAAR TOCH WEL FANTASTISCH!..

WAT BEDOEL JE HET NIET HELEMAAL EXACT!

DAAR KUN JE TOCH NIET OVER OORDELEN! JE HEBT DE ECHTE CORMORAN NOG NIET EENS GEZIEN!...

DAT IS TOCH GEMAKKELIJK TE ZIEN. DEGENE, DIE DIT MODEL HEEFT LATEN MAKEN, WILDE GRAAG EEN FIJN STUKJE SPEELGOED HEBBEN!...

KIJK, ER ZIT ZELFS EEN BUIS AAN OM TORPEDO'S MEE AF TE VUREN, NET ALS BIJ LICHTE OORLOGSSCHEPEN. JE MOET HIER DRUKKEN EN DAN BOEM...

DE ECHTE CORMORAN HEEFT GEEN TORPEDO'S AAN BOORD, GELUKKIG! DAT HEB IK GEZIEN TOEN IK DE BOOT MET DE NOTARIS BEZOCHT!...

WUUUUUUUUUUUUUUU

POLICE

SCHEEPSBOUWER

BUNBUN

?

HET WEMELT HIER VAN DE POLITIE-WAGENS, ZIE JE DAT?....

HET LIJKT VEEL OP GROOT ALARM!... IK BEN BENIEUWD WAT HIER AAN DE HAND IS!..

OF NEE, IK HEB ER HELEMAAL GEEN BELANGSTELLING VOOR!.... HET ENIGE WAAR IK NOG BELANGSTELLING VOOR HEB, ZIJN MIJN EIGEN PLANNEN, AHA,... HET HAVENKANTOOR!..

CAPITAINER

DE CORMORAN IS HELEMAAL IN ORDE, MENEER PRINCE. HIJ LIGT AAN KADE ACHT, PIER C. UW AUTO KUNT U IN DE GARAGE STALLEN. DAAR IS OOK AL VOOR GEZORGD!..

DANK U WEL!.

© WILLY LOMBARD

JA, ER HEERST NOGAL WAT DRUKTE OP DE KADE. HÈ, BENT U HIER UIT HOOFDE VAN UW BEROEP?....

IK? NEE, IK HEB MIJN ONTSLAG GENOMEN ... IS DAT BELANGRIJK?..

NOU, VEEL WEET IK ER OOK NIET VAN!... DE EEN OF ANDERE MISDADIGER SCHIJNT ONTSNAPT TE ZIJN..... WACHT EENS, HIJ HEETTE..... CARGO..... NEE.. EMBARGO...

LARGOS?

DAT IS HEM!.. KENT U HEM?...

HUM, EEN BEETJE! DAT IS ANDERS NIET ZO BEST! ALS LARGOS EENMAAL ONTSNAPT IS, ZAL HIJ ZICH GEEN TWEEDE KEER LATEN PAKKEN! TOCH HOOP IK DAT ZE HEM KRIJGEN, WANT DIE KNAAP IS TOT ALLES IN STAAT!

AHOY, KAPITEIN, VERTREKKEN WE NOG? DE KOFFERS ZIJN UITGELADEN! LAAT ZE NOU MAAR ALLEEN MODDEREN!...

IK GELOOF BESLIST DAT JE ER METEEN OP AF ZOU GAAN ALS IK NIET HIER WAS! HET STAAT IN JE OGEN TE LEZEN!..

ACH WAT, HOE KOM JE DAAR NU BIJ!...

ALSJEBLIEFT, DE CORMORAN, EN... HOE BEVALT HIJ JE?....

JEETJE, ZO'N MACHTIGE BOOT HEB IK NOG NOOIT GEZIEN!... HOERAAA!..

DIE MOET IK DIREKT GAAN BEKIJKEN!.. DE BAGAGE KOM IK ZO METEEN WEL HALEN!...

GOED DAN, VOOR DEZE KEER!.... MAAR MORGEN ZAL IK JE AAN HET WERK ZETTEN, REKEN MAAR....

WAAR BEN JE NOU!.. GEEF EENS ANTWOORD IK HEB JE DAAR NAAR BINNEN ZIEN GAAN..... WAAR....

HIER!

© EDITIONS LOMBARD

LARGOS!

ZO! DUS JE KENT ME AL! DES TE BETER, DAN HOEF IK JE OOK NIETS UIT TE LEGGEN! GA ZITTEN!...

DE HELE STAD ZIT BOORDEVOL POLITIE EN IEDEREEN ZOEKT ME! DE ENIGE MOGELIJKHEID OM WEG TE KOMEN IS VIA DE ZEE.... EN JIJ MAG ME MEENEMEN OP DE CORMORAN!... AARDIG HÈ?...

ER ZAL NIETS ANDERS OP ZITTEN, DENK IK, MAAR TOCH ZUL JE EVEN GEDULD MOETEN HEBBEN, WANT HET TIJ WORDT PAS OM VIER UUR GUNSTIG... DAT HEBBEN ZE ME TENMINSTE OP HET HAVENKANTOOR GEZEGD!..

JIJ HEBT GOEDE ZENUWEN, HE! GOED, WE WACHTEN HEEL RUSTIG TOT WE UIT KUNNEN VAREN! ZO TREKKEN WE OOK GEEN AANDACHT! HET KAN HIER ZO SAMEN HEEL GEZELLIG WORDEN!...

EN DENK MAAR NIET DAT IK IN SLAAP VAL! IK HEB JE IN HET OOG!

ZEUR NIET, MAN!...

HALLO! IS DAAR IEMAND ?....

?

DE POLITIE! ZE DOORZOEKEN ALLE BOTEN DIE OP HET PUNT STAAN UIT TE VAREN!..

DAT GEBEURT IN EEN DERGELIJK GEVAL ALTIJD, NIETS BIJZONDERS!

HALLO! IS ER IEMAND AAN BOORD VAN DE CORMORAN?..

GEEN ANTWOORD, DAN ZULLEN WE DE HELE BOOT DOORZOEKEN, WANT HET LIJKT ME EEN IDEALE SCHUILPLAATS!

GA NAAR BOVEN EN STEL ZE GERUST EN PROBEER ME NIET TE VERLINKEN, WANT JE WEET DAT IK GEEN MOMENT ZAL AARZELEN OM JE VRIENDJE NEER TE SCHIETEN!

NEE, DAT WEET IK HELAAS NAAR AL TE GOED!

© EDITIONS LOMBARD

NOU, KOMT ER NOG WAT VAN! IK GELOOF DAT ER TOCH IEMAND IS!

DAN GA IK MAAR, OH, DIE BOOT...

WIL JIJ HEM EVEN VASTHOUDEN, DJINN! EN WEES VOORAL NIET BANG!...

JA, SCHIET NOU MAAR OP! PROBEER JE SOMS TIJD TE WINNEN?...

WAAR BEN JE EIGENLIJK BANG VOOR, MET DIE GROTE REVOLVER OP MIJ GERICHT?..

EN REKEN MAAR, DAT IK JE DE HELE TIJD ONDER SCHOT HOUD ALS JE NAAR BUITEN GAAT!..

EN.. ALIW

GOED ZO, DJINN!

BANG!

HANDEN OMHOOG, ALLEMAAL!..

DAT IS LARGOS!..

MET EEN STUK SPEELGOED! MENEER, MIJN COMPLIMENTEN! VOOR EEN ZEEMAN IS DIT IETS UITZONDERLIJKS!.. EEN POLITIEMAN HAD HET NIET BETER KUNNEN DOEN!...

U BENT ERG VRIENDELIJK!

DE VOLGENDE OCHTEND..

ALLE KRANTEN STAAN ER VOL VAN!.. VOOR JE EERSTE DAG IN BURGER HEB JE HET AARDIG GEDAAN!..

VERGEET NIET DAT DE CORMORAN ENORM GEHOLPEN HEEFT EN DAT....

HIJ ONS OOK DE MOEILIJKHEDEN BEZORGD HEEFT.....

?

MENEER PRINCE, EEN TELEGRAM VOOR U!.

HEB DE KRANTEN GELEZEN- BESTE EN VLUGSTE WEDDENSCHAP VAN MIJN LEVEN GEWONNEN- STOP- ZEG MAAR WELK RESTAURANT- STOP- LARDOIS!..

einde

© EDITIONS LOMBARD

DE WONDEREN VAN MU, deel 2, Eric en Halsa zijn door de woudkoning gevonden en hebben bij hem de nacht doorgebracht....

21. De volgende morgen waren de twee vrienden al vroeg bij de hand. Wel voelde ze zich al veel beter dan vierentwintig uur geleden, doch ze waren de gevolgen van de afmattende tocht door de wildernis nog lang niet te boven. Met graagte namen ze dan ook de invitatie van de woudkoning aan, om zijn gast te blijven, totdat ze weer geheel hersteld zouden zijn. 'Voelt ge u reeds zo sterk, dat ge in staat zou zijn mij op een tocht door mijn rijk te vergezellen?' vroeg de woudkoning, nadat zij rijkelijk ontbeten hadden. Eric en Halsa, die nieuwsgierig waren om het domein van hun gastheer te zien, stemden onmiddelijk toe. De woudkoning voorzag hen beiden van wapens en even later waren ze op weg. Chu, de chimpansee en de leeuwen bleven achter om het huis te bewaken. Alleen de oude leeuwin Cilis vergezelde hen. Na een lange tocht door een steeds wisselend landschap, bereikten de drie mannen tenslotte een brede rivier. Een donkere schaduw gleed over het gelaat van de woudkoning. 'Daar aan de overkant ligt Materia,' sprak hij, terwijl hij in de verte wees. 'Ik waarschuw u beide daar nimmer een voet te zetten, want ge zoudt er met uw leven voor moeten boeten. De Materianen dulden geen verstandige mensen in hun midden. 'Op hetzelfde ogenblik begon de oude leeuwin dreigend te grommen, terwijl zij strak naar de andere oever staarde.

22. Woedend sloeg het dier met haar staart en hoewel de woudkoning het kalmerend toesprak, bleef het zachtjes grommen. 'Het lijkt mij beter, wanneer we ons tussen de struiken terugtrekken,' meende de woudkoning. 'Het is namelijk reeds twee keer voorgekomen, dat mijn halfzuster, koningin Ergosa, haar soldaten heeft uitgezonden om te trachten mij in handen te krijgen. Blijkbaar is zij bevreesd, dat ik vroeger of later een poging zal wagen om haar van de troon te stoten en het zou een hele geruststelling voor haar zijn, wanneer ze mij onschadelijk wist. Tot nu toe zijn haar boze plannen mislukt, doch voorzichtigheid blijft geboden. 'De woudkoning ging hen voor naar een plek tussen de struiken, waar aan een boomtak een verweerd en half vergaan doodshoofd bengelde. Eric gaf een kreet, doch de woudkoning stelde hem spoedig gerust. 'Schrik niet', legde hij uit. 'Dit is slechts een waarschuwing voor vreemdelingen, ten teken, dat mijn rijk hier begint, en dat het voor ieder, die hier niet te maken heeft, verboden is deze grond te betreden.' 'Vreemd,' peinst Eric, 'dat wij nergens een dergelijke waarschuwing gezien hebben, toen wij een paar dagen geleden de jungle introkken.' Terwijl de mannen daar zaten te praten naderden aan de andere oever, voorzichtig sluipend, een troep mannen in vreemde kleding.

23. Deze mannen, die er krijgshaftig uitzagen, bleven plotseling staan om te beraadslagen. Niettegenstaande hun krijgshaftig uiterlijk, maakten ze, van dichtbij gezien, een vrij potsierlijke indruk. Zij hadden grove gezichten, reusachtige snorren en droegen helmen die hen op brandweerlieden of operette soldaten deden lijken. Doch uit hun gesprek bleek weldra dat zij lang niet zo onschuldig waren als zij er uitzagen. Een van hen, die blijkbaar als verkenner was opgetreden, meldde zich nu bij de hoofdman. 'Ik heb stemmen gehoord aan de overkant van de rivier, hier vlakbij,' deelde hij mede. De hoofdman dacht een ogenblik na en besloot toen: 'Goed, dan gaan wij terug en steken een eindweegs stroomafwaarts de rivier over. Het treft uitstekend dat de woudkoning weg is, dan kunnen wij beginnen om zijn huis in brand te steken. Daarna wachten wij de kerel op en nemen hem gevangen. Deze keer kan het niet mislukken. Als wij de opdracht goed uitvoeren, zal koningin Ergosa ons zeker bevorderen. Voorwaarts mars!' Inmiddels hadden de drie mannen, onkundig van dit alles, de tocht voortgezet. Doch eensklaps bleef Cilis, de leeuwin, die voor hen uitliep, staan en liet een dreigend gegrom horen. 'Stil, er dreigt gevaar,' waarschuwde de woudkoning, terwijl hij de twee vrienden beduidde te blijven staan.

24. Een ogenblik stonden de mannen doodstil. Ja, daar hoorden ze vlakbij de takken kraken en even later weken de struiken van elkaar om een waar monster door te laten. Een reusachtige, witgekleurde rhinoceros waggelde door de jungle. 'Geen beweging,' fluisterde de woudkoning, 'misschien hebben wij geluk. Zien kan het dier ons niet, daarvoor zijn zijn ogen veel te slecht, doch. . .' De woudkoning had geen tijd om zich verder in gissingen te verdiepen, want op hetzelfde ogenblik lichtte de rhinoceros de kop op, snoof en rende plotseling met voorover gebogen kop op hen af. De woudkoning deed een paar stappen naar voren en trachtte door armzwaaien, het dier van zijn pad te brengen, doch de rhinoceros stoorde zich nergens aan en stormde als een tank vooruit, alles dreigend te verpletteren, wat hem in de weg kwam. Nog een ogenblik en het woedende dier zou zich op de woudkoning storten, doch net op het allerlaatste moment wist deze opzij te springen en met de vaart van een kanonskogel schoot het monster rakelings langs hem heen. Met ontzetting zag Eric het dier op zich afstormen. Tijd om zijn boog te spannen had hij niet meer en wat kon hij met een dolk tegen een woedende rhinoceros beginnen. Als er niet een wonder gebeurde, liep hij kans met de vervaarlijke horen van het dier aan een boom genageld te worden.

25. Zonder een ogenblik te aarzelen stoof het monster op Eric en Halsa af. De twee vrienden konden zijn warme adem reeds voelen. Bliksemsnel liet Eric zich opzij vallen. Hij voelde de huid van het dier langs zijn lichaam schuren. Halsa was achteruit gesprongen en had dus ook het gevaar voor enkele sekonden gerekt. Doch de rhinoceros, woedend dat zijn prooi hem voor dat ogenblik ontgaan was, had zich met een vlugge beweging, die men zeker niet van het logge dier verwacht zou hebben, omgewend en kwam nu opnieuw op Eric af. De Noorman, die hulpeloos op de grond lag, zag met ontzetting, hoe het monster zich gereed maakte hem te verpletteren. Maar op hetzelfde ogenblik snorden vlak na elkaar twee pijlen door de lucht en troffen het dier in de linkerflank vlak achter het schouderblad. De rhinoceros wankelde en wendde de kop om, om te zien vanwaar deze onverwachte aanval kwam, doch reeds had de woudkoning een nieuwe pijl op zijn boog gelegd. Zoemend schoot het wapen weg. Het monster trachtte nog een stap zijwaarts te doen, doch reeds stak de derde pijl trillend in zijn huid en zonder een geluid te geven stortte het dier, dodelijk getroffen, neer. En terwijl Eric en Halsa vol ontzag toekeken, trok de woudkoning voorzichtig de drie pijlen uit het dode lichaam en stak ze in zijn koker om ze nog eens te gebruiken

26. Nadat de twee vrienden van de schrik bekomen waren, vroeg Eric plotseling: 'Ge noemt Uzelf de Koning van dit woud. Hoe komt het dan, dat niet alle dieren zich aan Uw gezag onderworpen hebben? Waarom viel de rhinoceros ons aan?' De woudkoning legde hem uit, dat de rhinoceros de minst ontwikkelde van de dieren is. 'Men kan deze beesten niets bijbrengen,' zei hij. 'Zij zijn voor geen enkele rede vatbaar, onwillig en kwaadaardig. Maar,' ging de woudkoning verder, 'zien we dit verschijnsel niet overal? In ieder koninkrijk vinden wij altijd weer elementen die dwars tegen de draad ingaan, die er altijd op uit zijn chaos en verwarring te stichten. En zo is het ook hier.' Eric en Halsa moesten dit toegeven en de drie mannen zetten hun tocht voort. Ze kwamen nu over een uitgestrekte grasvlakte met hier en daar boomgroepen. Voortdurend kwamen ze grote groepen wild tegen, waaronder vele giraffen. Doch de dieren lieten hen rustig verder trekken en keken hen hoogstens af en toe verwonderd na. Na enige uren kwamen zij bij een helling, vanwaar zij in de verte de in nevels gehulde toppen van een gebergte konden zien liggen Vlak voor hen strekte zich een dicht begroeid gebied uit. 'Daar in die bergen,' vertelde de woudkoning, 'leeft mijn broeder Logos met zijn volgelingen. Daar ligt Spiritas, het rijk van de geest.'

27. 'Doch het zou levensgevaarlijk zijn,' ging de woudkoning verder, terwijl ze over het sombere landschap staarden, 'om daar naar toe te gaan. Tussen deze tropische jungle bevinden zich uitgestrekte moerassen, waar geen sterveling ooit een voet heeft gezet. En degene, die het zou willen wagen, zou er niet levend van terugkeren, aangezien er giftige dampen uit oprijzen en deze wouden en moerassen bewoond worden door voorwereldlijke monsters, honderdmaal afschuwelijker dan de rhinoceros die wij daarnet ontmoet hebben.' Peinzend dacht Eric over de woorden van de woudkoning na en onwillekeurig dwaalden zijn gedachten naar het hoge Noorden, naar Winonah, en hij vroeg zich af, of en wanneer hij haar ooit weer zou aanschouwen. Lang tijd werd hem echter niet gelaten, want de woudkoning gaf reeds weer het teken om verder te gaan. Doch nauwelijks hadden zij enkele minuten gelopen of Eric riep uit, terwijl hij in de verte wees: 'Kijk, gieren!' Inderdaad zagen zij hoog in de lucht een troep gieren cirkelen, die steeds lager en lager kwamen. 'Daar moet iets gebeurd zijn,' zei de woudkoning, 'anders komen die rovers niet zomaar tevoorschijn. Kom mee, mannen. Misschien is er iemand in nood.' De drie mannen zetten het op een lopen en even later konden zij in de verte duidelijk een zwarte gedaante onderscheiden die op de grond lag, terwijl de gieren erboven in grote cirkels rondvlogen.

28. De wreedaardige roofvogels cirkelden intussen hoe langer hoe lager, en de drie mannen, zagen dat het nog slechts een kwestie van sekonden zou zijn, voordat ze zich met hun scherpe snavels op hun prooi zouden storten. De woudkoning gaf nu een kort bevel en de leeuwin, Cilis, stormde met een woedend gegrom vooruit. Dit verschrikte de gieren, die dadelijk, kwaadaardig krijsend, wegfladderden en van grote hoogte nieuwsgierig bleven toezien wat dit alles te betekenen had. Inmiddels waren de drie mannen bijna gelijktijdig op de plek aangekomen, waar de donkere gedaante bewegingloos in het zand lag. 'Het is Chu!' riep de woudkoning plotseling uit, terwijl hij bij de chimpansee, die zij 'smorgens nog in de beste welstand bij de blokhut hadden achtergelaten, neerknielde. 'Hij is gewond!' Roerloos lag het arme dier daar voor hen en met een dreigende uitdrukking in zijn ogen wees de woudkoning Eric en Halsa op een kleine wonde in de schouder van de aap, waaruit nog langzaam het bloed druppelde. 'Een schotwond,' zei hij somber. 'Dit betekent dat er onraad is. Er moet iets gebeurd zijn bij de blokhut en Chu heeft ons willen waarschuwen. We moeten onmiddelijk terugkeren.' De anderen waren het daar direkt mee eens. De woudkoning tilde de bewusteloze Chu, alsof het een baby was, op zijn schouder en zwijgend aanvaardden de drie mannen de terugtocht.

29. 'Ik vraag me af wat er gebeurd kan zijn,' merkte de woudkoning op, toen ze een eindweegs op weg waren. 'Ik ben bang dat Ergosa hier achter zit. Natuurlijk heeft zij opnieuw haar soldaten op mij af gestuurd.' 'Als wij maar op tijd komen,' meende Eric. 'Het is nog een hele afstand te oordelen naar de tocht die wij reeds achter de rug hebben.' 'Ja,' antwoordde de woudkoning, 'en het ergste is dat wij op deze manier lang niet vlug vooruit komen. Wie weet wat die booswichten daar intussen uitvoeren.' Zwijgend gingen zij verder, doch na een poos, toen zij op een open plek in de jungle waren gekomen, bleef de woudkoning plotseling staan. 'Zo gaat het niet langer,' zei hij, 'op deze manier komen wij nooit op tijd. We moeten hulp hebben.' Hij zette zijn handen aan zijn mond en schreeuwde tot grote verbazing van Eric en Halsa een reeks vreemde keelklanken uit, die duizendvoudig door de echo herhaald werden. Doch bijna onmiddelijk daarop hoorden de twee vrienden boven het geluid van de echo's uit nog iets anders, een dof gedreun en het kraken en knappen van takken, dat snel naderbij kwam. Nog voor ze de tijd hadden om zich af te vragen wat dit alles betekende, week het gebladerte en een kudde olifanten verscheen. Schrik en verbazing tekenden zich af op Halsa's gezicht en hij maakte een beweging als om te vluchten.

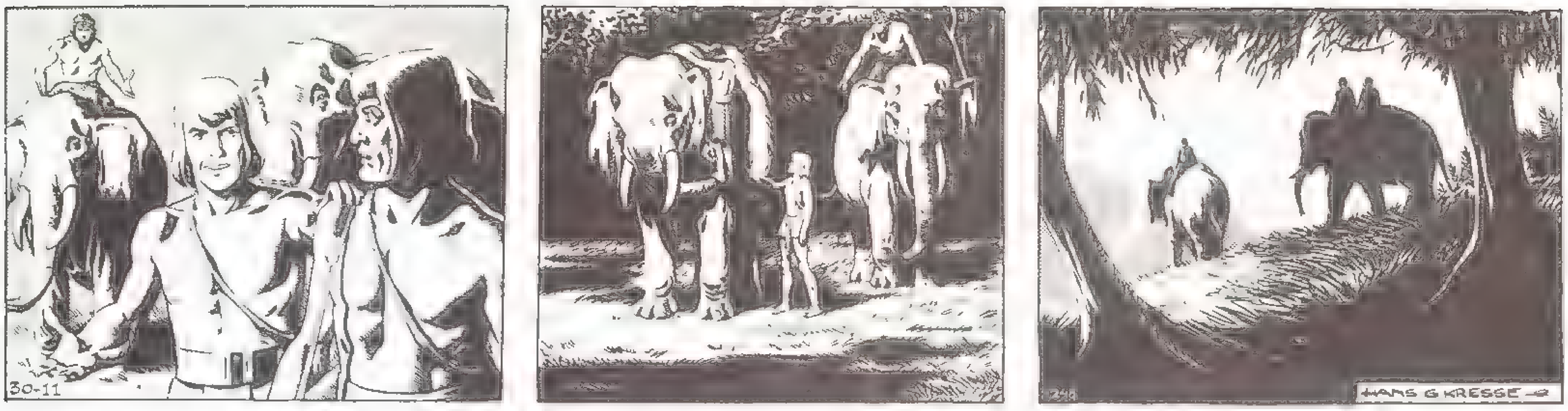

30. Doch de woudkoning zei: 'Wees niet bevreesd, dit zijn mijn vrienden. Zij zullen ons in een ogenblik thuis brengen. Kijk!' En met de gewonde chimpansee in zijn armen beklom hij een van de reusachtige dieren en zette zich op zijn rug, hetgeen de kolos zich zonder enige aarzeling liet welgevallen. 'Stijgt op, vrienden, de tijd dringt,' nodigde de woudkoning uit, terwijl hij op een andere olifant wees. Doch Halsa schudde vastberaden het hoofd. 'Ik denk er niet aan om mij op zo'n monster te wagen. U kennen ze misschien, dat is een andere zaak. Gij kunt met ze praten en ze gehoorzamen U. Doch als zo'n dier er straks met mij vandoor gaat, ben ik aan zijn genade overgeleverd.' Eric trachtte Halsa gerust te stellen en vertelde hem, dat hij reeds vroeger met olifanten te maken had gehad en dat hij ze had leren kennen als rustige, intelligente dieren, die, zolang zij niet geplaagd werden, de goedigheid zelve waren. Doch het duurde nog geruime tijd eer Halsa die nog nooit in zijn leven olifanten aanschouwd had, zich liet overhalen om aarzelend een der dieren te bestijgen. Eric zette zich achter hem, terwijl de woudkoning intussen het dier bemoedigend toesprak in een taal die het uitstekend scheen te verstaan. Het wachtte tenminste geduldig tot de twee mannen gezeten waren en toen, op een teken van de woudkoning, zette de stoet zich in beweging naar huis toe.

31. Ze schoten nu heel wat vlugger op en na enige tijd was zelfs Halsa volkomen gerustgesteld dat hen niets kon gebeuren. Hij begon er zelfs plezier in te krijgen en merkte op, dat het toch wel gemakkelijk was zelfs in de jungle overal dienaren te hebben. Doch de woudkoning ging niet op zijn grapjes in. Zijn gezicht stond strak en somber en Eric begreep dat hij zich voortdurend afvroeg, wat er gebeurd kon zijn en hoe zij de blokhut terug zouden vinden. 'Als wij maar op tijd komen,' was alles wat de woudkoning mompelde. In elk geval behoefden ze nu niet zelf hun weg door de wildernis te banen. De machtige olifanten ruimden met het grootste gemak elke hinderpaal uit de weg. Het scheen alsof zij begrepen, dat er haast geboden was, want zij gunden zich geen ogenblik rust. Plotseling echter wees de woudkoning recht voor-uit. 'Kijk daar eens,' riep hij, terwijl hij op een troep leeuwen wees, die in de verte onder de struiken lagen, 'waaraan zouden die zich te goed doen?' Nu zagen ook Eric en Halsa dat de leeuwen zich ergens mee bezig hielden. Er waren er verscheidene en toen de drie mannen iets dichterbij gekomen waren, konden ze duidelijk zien, dat er een vormeloze, donkere massa tussen hen in op de grond lag.

32. Nog voordat de woudkoning iets had gezegd, rende de leeuwin Cilis met grote sprongen op haar soortgenoten af en was spoedig met hen verdiept in hun buit. De woudkoning liet de olifanten stilhouden en steeg af. 'Wij zullen toch moeten onderzoeken, wat daar gebeurt,' merkte hij op. 'Misschien kunnen wij er een aanwijzing in vinden.' Gevolgd door Eric begaf hij zich naar de groep leeuwen. De dieren gromden wel, doch lieten zich niet verjagen en toen de beide mannen dichterbij gekomen waren, zagen zij tot hun grote schrik dat de vormeloze massa de resten van een menselijk lichaam waren. De man was echter al zo verminkt, dat hij nauwelijks meer als zodanig te herkennen was. 'Dat moet de man zijn, die getracht heeft Chu te doden,' sprak de woudkoning somber, terwijl zij vol afschuw dit weerzinwekkende toneel gadesloegen. 'Hij heeft zijn gerechte straf gekregen.' 'Maar het is toch een mens,' riep Eric uit. 'Wij moeten toch zien, of er nog iets te redden valt.' De woudkoning haalde zijn schouders op. 'Hier kan geen menselijke hulp meer baten,' stelde hij vast. 'De man is zeker al een paar uur dood. Ik wilde, dat ik wist, wat dit alles te betekenen heeft. Ik zou me al heel sterk vergissen, als dit niet een van Ergosa's soldaten is, en waar er een is, moeten er stellig meer zijn.'

wordt vervolgd

DE BESTE EN NIEUWSTE STRIPS EN ALLE TIJDSCHRIFTEN ALTIJD IN VOORRAAD BIJ **bruna**. OOK IN ONZE STATIONS BOEKHANDELS EN KIOSKEN **EN**, IN ONZE WINKELS DIE NOG **ILA** HETEN.

volop strips in de meer dan 100 filialen van

bruna b.v.*

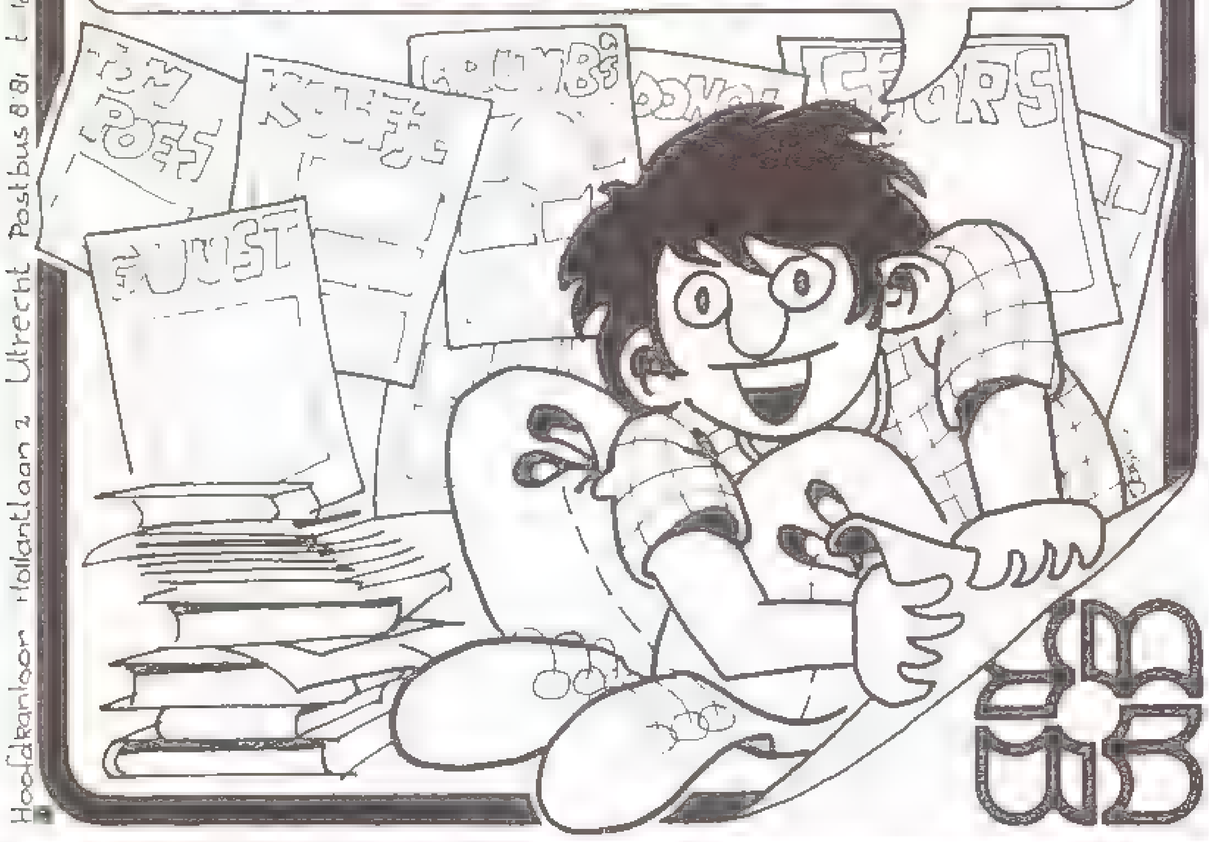

Hoofdkantoor Hollantlaan 2 Utrecht Postbus 881 t (030) 884233

EROGRAFICA

SEKSY FOTOSTRIPS

In English - en Français - in Deutsch - en Español !

in kleur en zwart/wit

AMUSEMENT–EROTIEK–SPANNING–SENSATIE! ! !

TUK

HET BESTGELEZEN SEKSBLAD

PRIVATE

De absolute internationale SEKS-TOPPER, nu zelfs 82 pagina's volledig in kleur.

ALOM VERKRIJGBAAR ! ! !

Inlichtingen:
De VAAR b.v. Postbus 427, Dordrecht.

Vraagt gratis katalogus van onze Nederlandse en internationale kollektie voor verzamelaars.

SERRE: HUMOUR NOIR ET HOMMES EN BLANC

66 TEKENINGEN VAN CLAUDE SERRE OVER DOKTERS, TANDARTSEN, APOTHEKERS, MASSEURS EN ANDERE BRAVE LIEDEN WAAR JE, WANNEER JE DIT BOEK BEKEKEN HEBT, NIET VAAK MEER NAAR TOE ZOU WILLEN!
DE PRIJS IS ONGEVEER DIE VAN EEN DOKTERSCONSULT 15,90

DRAJIS
LUSTHOFSTRAAT 74
R.DAM
TEL: 010-118947

cuvelier

PAUL CUVELIER: ILLUSTRATIONS

PRACHTIG UITGEVOERD BOEK, MET DE ILLUSTRATIES ERIN DIE CUVELIER VOOR KUIFJE GEMAAKT HEEFT! 15. 90

NADER TOT KUIFJE 9

VAN JANSEN TOT JANSSENS

door HAR BROK

In Stripschrift 53/54 (blz. 9) werd nogal korzelig gereageerd op een brief van Erik v. d. Put over het verschil tussen twee onmisbare Kuifje-figuren, de twee gediplomeerde detektieven Jansen en Jansens. Die korzelige reaktie is wel begrijpelijk, maar toch ook wat voorbarig. Ik zal dat in dit artikeltje proberen aan te tonen, want de situatie is toch minder doorzichtig dan daar aangenomen werd.

Na hun naamloze optreden in de naoorlogse versie van Kuifje in Congo (later Afrika), komen de twee detektieven voor het eerst met naam en toenaam voor in het album De Sigaren van de Farao: op blz. 5 spreekt Jansens (met rechte snor) de legendarische woorden 'Op m'n woord Jansen, hij zal niet lang rondlopen' en Jansen (met krulsnor) reageert niet minder gevat 'Ik wilde zelfs meer zeggen: Op m'n woord Jansens, hij zal niet lang rondlopen! (deze dialoog betreft Kuifje). Je zou kunnen denken dat hiermee het hele probleem is afgedaan: Jansen is de man met de krulsnor, Jansens heeft geen krulsnor maar wel een ekstra s. Maar nu ben ik, omdat ik toevallig toch graag in Kuifje blader, eens wat door gaan zoeken en met een op het eerste gezicht chaotisch resultaat.

1. Jansen wordt totaal genoemd als Jansen 5x, Janssen 3x, Jansens 1x en als Janssens 6x.
2. Jansens wordt totaal genoemd als Jansen 1 x, Janssen 2x, Jansens 7 x en als Janssens 2x.
3. Jansen en Jansens sámen, dus zonder dat valt uit te maken wie wie is, worden genoemd:
a) Jansen als Jansen 37 x, als Janssen 7 x,
b) Jansens als Jansens 38 x, als Janssens 6 x en als Janssen 1 x.

Er zijn dus vier spellingen: van Jansen via Janssen en Jansens tot Janssens, ofwel van Jansen met één s tot Janssens met driemaal s!

Deze chaos lijkt onontwarbaar, maar als je goed oplet dan blijkt dat er toch een zekere orde inzit. De oplossing is dat men uit moet gaan van het begrip 'Jansen' mét of zonder s of met één s: de optellingen leren dan dat er 3 mogelijkheden zijn om op grond hiervan de twee detektieven te onderscheiden, namelijk 1. De tegenstelling Jansen (met één -s-) en Janssen (met een tweede -s-), 2. De tegenstelling Jansen (zonder -s) en Jansens (met -s) en daar doorheen 3. Janssen (zonder -s) tegenover Janssens (met een -s). Dit betekent nu dat er geen verwarring hoeft te zijn als deze 3 paren maar los van elkaar voorkomen.

Welnu, er is geen enkel probleem met de albums Congo (Afrika), Gebroken Oor, Zwarte Rotsen (hertekend) en Geheimzinnige Ster, omdat Jansen en Jansens daarin zonder naam voorkomen. *

Ook geen problemen leveren op Blauwe Lotus, Zwarte Rotsen (oud), Scepter, Eenhoorn, Scharlaken Rackham, Zonnetempel en Juwelen omdat daar keurig onderscheiden wordt in Jansen en Jansens (= systeem 2).

De albums Kristallen Bollen, Raket en Zaak Zonnebloem gebruiken systeem 3 (Janssen en Janssens) en in 2 albums wordt van meer systemen gebruik gemaakt, in Sigaren systeem 1 (blz. 60) en 2 (blz. 5), in Cokes systeem 1 (blz. 7 en 8 tweemaal) en 3 (blz. 11). In de andere albums loopt de zaak scheef, vandaar dat ik ze even apart behandel:

Krab heeft systeem 2 (blz. 46, 57 en 60), maar op blz. 47 is het onherroepelijk mis: Jansen wordt daar door de ander Jansens genoemd.

Mannen heeft systeem 2 op blz. 38 en introduceert op blz. 3 bij monde van Kuifje een vierde systeem, namelijk de tegenstelling Jansen en Janssens. Voor de rest is 't een ratjetoe: Jansens wordt op blz. 5 door de ander Jansen genoemd, wat alleen maar fout kan zijn, op blz. 18 en 31 zou systeem 1 kunnen, maar daarbij moet er dan wel rekening mee gehouden worden dat de twee detektieven op blz. 18 even van pak verwisselen. Eigenlijk draagt namelijk Jansen op zijn overall het nummer 62 en Jansens 61 (zie Raket, blz. 22 en Mannen blz. 3, 38 en 48), maar soms is 't omgekeerd (zie Mannen blz. 6 en 7).

De lezer moet dit zelf allemaal maar 'ns bekijken. Ik geloof dat je er het beste van kunt uitgaan dat 'Janssens' op blz. 3 een fout is voor Janssen, want dan kun je zeggen dat Mannen systeem 1 en 2 kent en één fout telt.

Het laatste in te passen album is het moeilijkst. Op de eerste plaats zijn er 2 verschillende versies van Het Zwarte Goud (zie Stripschrift 53/54, bl. 12-13): dit levert in dit geval verschil op blz. 7, maar eerst de andere bladzijden. Tot blz. 30 geldt systeem 3, met twee absolute fouten op blz. 4 en 29, waar Jansens de anders Janssens noemt (of zou dit een 5de tegenstellingsmogelijkheid zijn?), vanaf blz. 55 geldt systeem 2. Op blz. 7 telefoneert Joubert van de Veiligheid(-sdienst) vermoedelijk met Jansen; áls dat zo is, dan is de oude versie (noemt deze tweemaal Janssens), maar ook de nieuwe versie (heeft verkeerd-om Janssens en Janssen) fout.

Rekapitulerend, voor wie het niet meer heeft kunnen volgen, krijg je dus dit beeld:
Systeem 1 in Sigaren, Mannen en Cokes,
Systeem 2 in Sigaren, Blauwe Lotus, Zwarte Rotsen (oud), Scepter, Krab, Eenhoorn, Scharlaken Rackham, Zonnetempel, Zwarte Goud, Mannen en Juwelen,
Systeem 3 in Kristallen bollen, Zwarte Goud, Raket, Zaak Zonnebloem en Cokes,
hoogstwaarschijnlijke fouten in: Krab, Zwarte Goud en Mannen.

Na al dit pietepeuterig optellen en ordenen geloof ik dat ik nu toch tot een verklaring kan komen van wat er tot nu gekonstateerd is. In de Haagse Post van 31 maart 1973 op blz. 45 is de Kuifje-vertaler aan het woord, namelijk Casterman-importeur Van de Weijer. Zijn woorden, voor zover in dit verband belangrijk, haal ik hier letterlijk aan: 'Toen ik in '46 voor Casterman ging werken ben ik ook de teksten van de Nederlandse Kuifje-boeken gaan bewerken. Dat deed ik aan de hand van de Vlaamse versie in het weekblad, maar

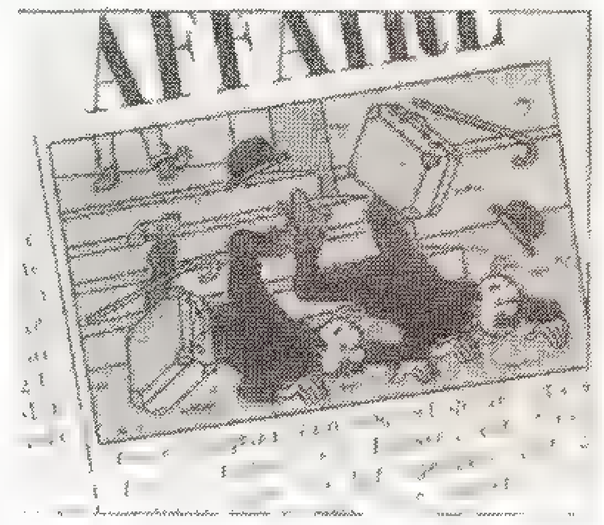

Systeem 1

Systeem 2

u weet hoe dat gaat, de eerste bladzijden zie je het nog goed, maar daarna begin je een beetje te vervlaamsen, en dan neem je onwillekeurig toch allerlei invloeden over'.** Als de lezer dit even wil vasthouden dan ga ik nog even terug naar mijn ordeningen: tot en met Scharlaken Rackham

Hallo! de veiligheids-
dienst?... Kunt U me met
't laboratorium in verbin-
ding stellen?... Hallo, dok-
ter Simon? Hier, Janssen
... Neen, zonder S, zoals
papegaai... Ja ... Welnu?
heb U reeds 'n resultaat?
... Hoe zegt U?

geldt systeem 2 (behalve in Sigaren, maar dat is zoals bekend pas veel later uitgebracht). Daarna worden de systemen door elkaar gebruikt, dus vanaf album 13 (Kristallen Bollen) en dat album is.... juist ja, het eerste verhaal dat vanaf 1946 in Kuifje-weekblad gepubliceerd werd! De invloed van het weekblad, waarover Van de Weijer spreekt, heeft als onbewust resultaat gehad dat naast systeem 2 vanaf Kristallen Bollen systeem 3 en vanaf Mannen systeem 1 hun intrede doen! In de oorspronkelijke Franse tekst is er een keurig en eenvormig onderscheid, zoals Numa Sadoul in Schtroumpf 14/15, blz. 37 aangeeft: Dupont met rechte snor en Dupond met krulsnor. Toevallig heb ik de nieuwe versie van 'Tintin au pays de l'or noir' dat, zoals hierboven al bleek, juist het album is dat in de Nederlandse vertaling zoveel fouten heeft. Welnu, de Franse versie maakt geen enkele fout, dus kan ik wel vaststellen dat de 4 spellingen die wij kennen aan de vertaler (en Kuifje-weekblad) te danken zijn. Een grappig idee bij dit alles is dat alle échte fouten, die ik aangetroffen heb, voorkomen in uitspraken van juist onze 2 detektieven! Het waanzinnige idee dringt zich aan me op dat we net zo goed zouden kunnen aannemen dat deze twee slordige en vergeetachtige heren hun eigen naam of die van de ander soms verkeerd opgeven. Het voordeel van die mening is dat we de voortreffelijke Kuifje-vertaler niets hoeven te verwijten integendeel!

* Jansen en Jansens komen niet voor in Sovjet-Unie, Amerika, Tibet en Vlucht 714.

** Dhr. Van de Weijer was zo vriendelijk me telefonische mee te delen dat hij eigenlijk pas sinds ongeveer 1950 met dit werk bezig is. Voor mijn verdere opmerkingen maakt dit niet veel uit.

POSTRIPTUM

De redaktie behoudt zich het recht voor brieven in te korten.

L. S.
In nummer 61 van Stripschrift las ik dat er weer illegale Tom Poezen zijn verschenen (Het Mombakkesz, De betoverde Spiegel, De Spliterwt, De Bommellegende etc.). Ik zou graag in het bezit van enkele dezer boekjes komen, omdat ik verzamelaar ben. De moeilijkheid is echter dat ik nog schoolgaand ben, zodat ik zelden of nooit in het Noorden des lands kom, waar de meeste winkels gevestigd zijn. Mijn vriendelijk verzoek is of u mij enige Tom Poezen kunt zenden. De betaling geschiedt dan uiteraard per giro of bank. Ik hoop dat u aan mijn wens kunt voldoen en dat u begrip heeft voor mijn situatie.
H. Burgers, Eindhoven.

Antwoord van de redaktie:
Sorry, wij zijn geen postorderbedrijf. U vraagt ons trouwens strafbare handelingen te verrichten, wist u dat?

Geachte redaktie,
Graag wilde ik uw mening over het volgende. Misschien is mijn reaktie ongegrond, maar ik erger mij een weinig aan het feit, dat uitgeverij Amsterdam Boek de strips van Roodbaard op een vrij abnormale manier uitgeeft. Amsterdam Boek heeft namelijk als eerste uitgegeven: De Schrik der Zeven Zeeën. Later volgt het tweede boek: Het gebroken kompas. Het gebroken kompas is echter het eerste verhaal van Roodbaard; daarna volgt: De Schrik der Zeven Zeeën. Waarom zo is mijn vraag, zijn deze twee delen in de omgekeerde volgorde uitgekomen? Na alle twee delen in de juiste volgorde te hebben gelezen, is het wachten op deel drie: De Zoon van Roodbaard. Logisch dacht ik zo, want het tweede deel heeft nou niet bepaald een bevredigend slot. (Opvallend is trouwens, dat Baba nog geen last heeft van een sp'aakgeb'ek.) In plaats van deel drie verschijnt echter deel zes: Het Spookschip, ook met een 'wordt vervolgd' slot. Komen deel drie, vier en vijf niet aan de beurt of 'VOLGEN' die nog?
Zal Amsterdam Boek deze vreemde volgorde van Roodbaard-uitgaven voortzetten, zodat ik eerst alle verhalen van Roodbaard in boekvorm moet hebben, om het dan, en pas dan in de enig juiste volgorde te kunnen lezen? Goed, Roodbaard staat ook in Pep, maar je wilt die prachtige verhalen toch ook wel eens in boekvorm hebben. Het is fijn dat Dargaud via Amsterdam Boek Roodbaard in Nederlandse boekuitgaven presenteert, als er maar niet klakkeloos verhalen worden uitgegeven. Roodbaard zelf komt nauwelijks meer in zijn eigen titelverhalen voor. De nieuwe verhalen zouden beter: 'De avonturen van Erik, zoon van Roodbaard' kunnen heten. Hoewel, dan zou je misschien in de war kunnen komen met: 'De avonturen van Erwin, zoon van Eric'. In het kader 'Dargaud presenteert' worden ook strips van Ravian uitgegeven. Uit het verhaal: Het woedende water ontbreken echter nogal wat pagina's. En wel de strippagina's 16, 18, 27. Na strippagina 28 begint het weer met nr. 1. Hierna ontbreken 12, 13, 14, 15, 16 en 18. Waar heb dat nou voor nodig? Dat is toch doodzonde?
Henk de Vries, Stripoteek 'Obelix', Heerenveen.

Antwoord van de redaktie:
Inderdaad onbegrijpelijk knoeiwerk van Amsterdam Boek. Ook wij hebben nooit een echt bevredigend antwoord gekregen op de waarom-vragen. Antwoorden als 'technische redenen' en 'kwestie van rechten' kunnen we zelf wel bedenken. De ontbrekende Roodbaard-verhalen zullen in een later stadium verschijnen.
De Ravian-uitgaven zijn konform de franstalige Dargaud-uitgaven van Valerian (Ravian) gedrukt. Daar kan Amsterdam Boek niets aan veranderen. Argumenten voor het weglaten van pagina's zijn altijd: 'Gebonden aan aantal pagina's' en 'het maken van een strip voor een tijdschrift (in afleveringen) stelt andere eisen dan wanneer de strip direkt voor een album wordt getekend'. U weet wel, verhoging van spanning aan eind van pagina etc. Als de kunstenaar korrekties eist voor het uitgeven van de strip in albumvorm staat de uitgeverij ook machteloos. Het gerommel is in het geval van Ravian in Frankrijk begonnen.

L. S.
Gaarne wil ik langs deze weg mijn misnoegen uitspreken over de heer Evert Geradts. Dit niet zo zeer over deze persoon zelf, doch tegen de minachtende wijze, waarop genoemde persoon zich uitlaat over zo'n 'verdomde Asterix-lezer', temeer daar dit slechts een vermoeden is. Naar mijn mening heeft iedere strip zijn waarde, en iedere striplezer zijn waardering hiervoor. Hoezeer de meningen over een bepaalde strip ook verschillen 'men' heeft niet het 'recht' zich denigrerend uit te laten over strips die men zelf minder kan waarderen. Daarom spreek ik hier tevens de hoop uit dat de redaktie dergelijke uitspraken in artikelen of wat voor schrijverij ook voortaan zal weten te vermijden, desnoods door korrektie of 'censuur'.
Joep Kuypers, Maarssen.

Antwoord van de redaktie:
Gelukkig hebben we in Nederland nog wel die mate van vrijheid van meningsuiting dat iedereen zich hoe-dan-ook mag uitlaten over wat-dan-ook. Stripschrift zou daar zeker niet beperkend in willen optreden door 'censuur' (ook al staat het dan tussen aanhalingstekens) te gaan toepassen op wat haar medewerkers wensen te schrijven.

Mijne Heren,
In uw Stripschrift van maart staat dat er bij V&D een groot Donald Duck boek à ƒ 5,50 was verschenen. Daar ik bij de boekhandel van V&D werk het volgende: Het boek was speciaal gedrukt, als ekstra stunt bij de opruiming. Het was daarom alleen in de maand januari verkrijgbaar. Wat in die maand niet verkocht was, komt in juni, de volgende opruiming dus, weer in de verkoop.
Nu nog wat over het boek 'The Art of Walt Disney'. Dit is te bestellen bij de fa. Abrams te Haarlem. Verder nog wat dingen die ik te koop heb gezien: Bij V&D ongeveer 20 grote, originele filmfoto's van Walt Disney-films, 24 x 30 cm, prijs ƒ 1,95 p. st., kleur, oa The Aristocats, Snowwhite, Peter Pan, Peter and the Wolf, the Song of the South.
Rein van Willigen, Zaltbommel.

VEEL EKSKLUSIEF
BUITENLANDS
WERK
OOK NEDER-
LANDS WERK

WIJ GAAN OPEN EIND APRIL

WIJ ZITTEN

IN DE JACOBUSSTRAAT 55

IN ROTTERDAM

EINDELIJK IS HET ZOVER!

EEN SERIE VAN STRIPKATALOGUSSEN & STRIPBIBLIOGRAFIEËN

EEN REEKS STANDAARDWERKEN OP STRIPGEBIED

FORMAAT 13 x 20 cm

100-150 PAGINA'S

VOORLOPIG ZULLEN VERSCHIJNEN:

--- BOMMELBIBLIOGRAFIE (tweede volledig herziene druk)

--- KUIFJE INDEX (tweede uitgebreide druk)

--- ROBBEDOES INDEX

--- AANSTREEPBOEKJE (Alfabetische opsomming van de albums van Dupuis, Lombard, Standaard enz., enz.)

--- WILLY VANDERSTEEN BIBLIOGRAFIE

VOOR VERDERE INLICHTINGEN: HANS MATLA,
'S-GRAVENHAGE (tel. 070-46 16 37)

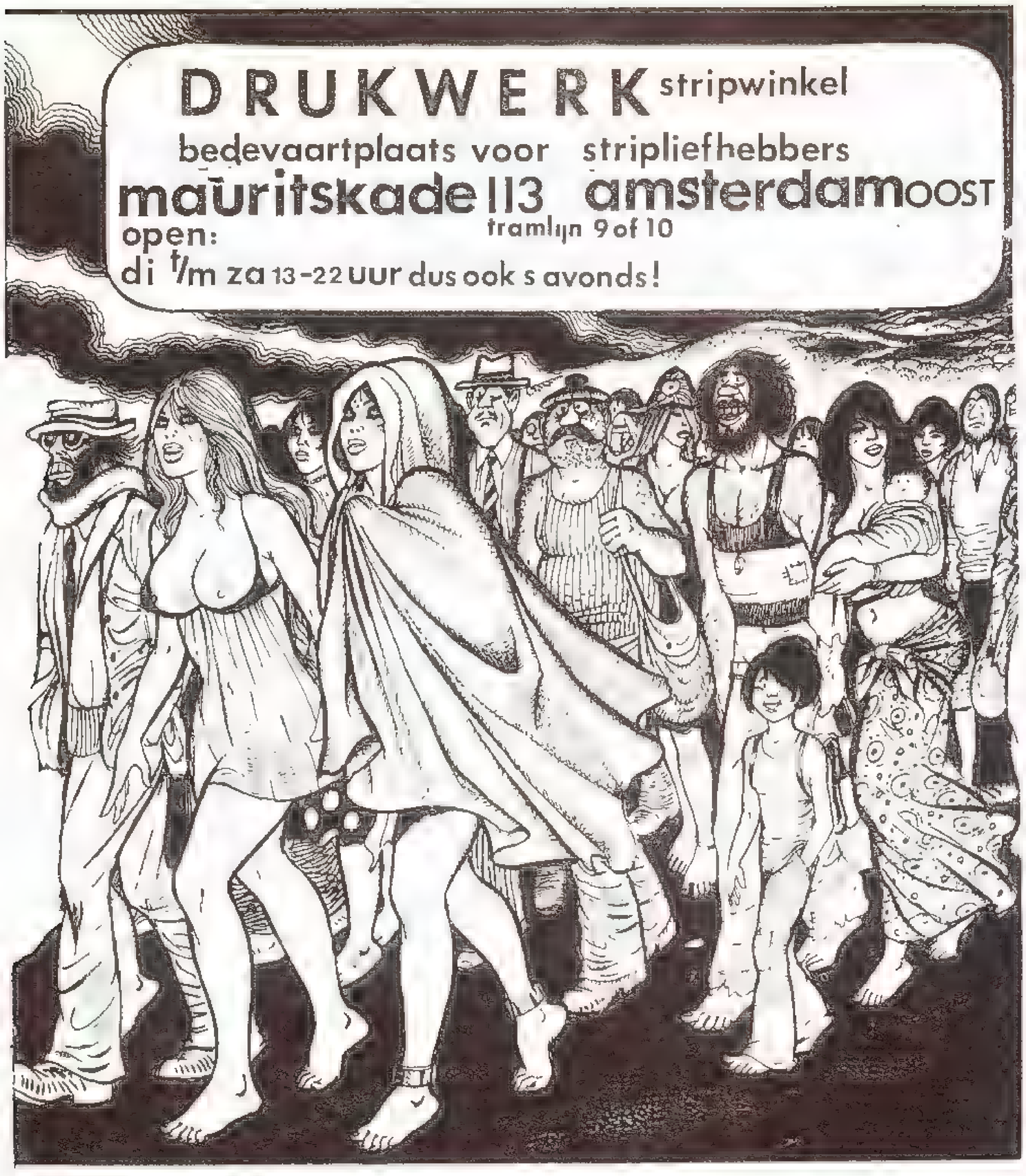

underground en uppergound, links en rechts, kwaad en goed, vlaams en waals, kleur en zwart-wit, ernst en jolijt, spanning en humor import en export
oud*en nieuw
maar geen antiek tegen fancy prijzen

tante Leny presenteert!
WEES TOCH BIJ DE TIJD! OVER'N JAAR ZOEK JE JE ROT NAAR OUDE NUMMERS! NEEM'N ABONNEMENT EN JE KRIJGT 'N MARC SMEETS-POSTER (33x46) KADO! SLECHTS FL 9,50 VOOR 7 NUMMERS GIRO 2711926 TNV LENY ZWALVE DRAAG

NIET ALLEEN VOOR STRIPS BIJ ONS BINNEN WIPPEN!

Oók voor boeken - pop elpees (die van *f* 14,90 weetjewel!) - posters - undergroundbladen - enz

DE BOEKENBEURS
1e Middellandstraat 23, Rotterdam.

DE BENGEL
Voorstraat 283, Dordrecht

OUDE NUMMERS STRIPSCHRIFT
zijn na te bestellen via giro 3086024
tnv KOMMIKS BV i. o. , Dr Junghuhnstraat 33, Rijswijk zh.

VERKRIJGBAAR ZIJN NOG:

Nrs. 15 Panda en de Meester-Riolist; 16. Secret Agent X 9; 17. Sjors van de Rebellenclub; 18. Bruintje Beer verdwaald en Bruintje Beer doet kerstinkopen; 19. Paulus de Boskabouter; 20. Prins Valiant - Aanval op de Neveleilanden; 22. Robbedoes en Kwabbemoot.

DEZE NUMMERS KOSTEN *f* 2,25 p. s.

Nrs. 25/26 (herdruk) Kresse - Eric en de Dodenridders - Tarzan van de Apen; 31/32 Science Fiction - Flash Gordon; 33/34 Ketelbinkie in de Toerdefraans; 35/36 Kuifje - met 11 pagina's uit Kuifje in het land der Sovjets en het eerste Kuifje Weekblad herdrukt; 37/38 MAD - The Organization man in the grey flannel suite; 39/40 Western - met 3 korte Lucky Luke-verhalen; 41/42 Piloot Storm; 43/44 Gruwelstrips - met 3 griezelstrips herdrukt; 45/46 Guus Slim; 47/48 oa Giles, Blauwbloezen, Johan en Pirrewiet.

DEZE NUMMERS KOSTEN *f* 3,25 p. s.

Nrs. 49/50 Spaanse strips, nieuw realisme, Blake en Mortimer; 51/52 Nero, Gotlib; 53/54 Alex, herdruk eerste Baard en Kale; 55/56 Peter de Smet - herdruk Fulco en de Miesmannetjes, Philippe Druillet - herdruk Lone Sloane; 57/58 Oud Toonder werk, Buck Danny, Daan Jippes; 59/60 Vijftig jaar Disney - met een herdruk van een Oom Dagobert-verhaal door Carl Barks.

DEZE NUMMERS KOSTEN *f* 3,75 p. s.

WILT U VOOR PORTO- EN ADMINISTRATIEKOSTEN *f* 1,- EKSTRA OVERMAKEN?

Het vormingscentrum De Drieburg, Hoofdstraat 252, Driebergen (03438-3193), organiseert op 20 en 21 april aanstaande een stripweekend. Voor dit weekend wordt aan het volgende gedacht: de zaterdag wordt besteed aan informatie over het vormingscentrum en over de strip, zodat iedereen weet met wíe over wát gesproken wordt. De zondag zal in het teken staan van de zelfwerkzaamheid. Dat wil zeggen dat men voor zichzelf nagaat welke boodschap men zou willen overbrengen. Dat kan bijv. eerst in de vorm van een spel gegoten worden, waarna er een heus stripverhaal van gemaakt kan worden.
Kosten *f* 25,-. Inl. : zie boven.

frederik ernest kloezeman: „ik ben een pietje precies"

door
NICO NOORDERMEER

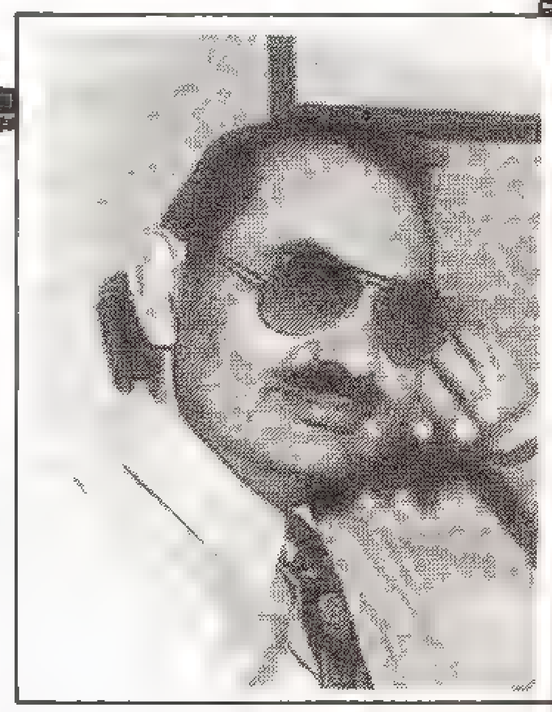

In Nederland zijn weinig realistische striptekenaars. Je kunt ze op de vingers van een hand tellen. Weinigen kennen de naam van Frits Kloezeman, de tekenaar van rechter Tie. Hij heeft in zijn 24-jarige loopbaan als tekenaar weinig eigen strips gemaakt. Hoofdzakelijk tekende en schreef hij voor de reklame. Maar zijn bekendste strip geniet een hoge waardering bij de liefhebbers. Zijn strip 'S. S. Anna' is echter volslagen onbekend. Hoewel deze strip (ter voorkoming van verwarring S. S. is stoomschip) toch een uitstekend getekend verhaal is. Het is jammer dat er slechts 5 van de 19 rechter Tie-verhalen in boekvorm zijn verschenen en het is te hopen dat uitgeverij Tango , die de stripproduktie van Wolters-Noordhoff heeft overgenomen, deze reeks zal voortzetten.

F. E. Kloezeman werd op 30 juni 1924 te Ipoh (Maleisië) geboren. In zijn familie werd het tekenen en schilderen enorm geaktiveerd. Hij en enige van zijn broers hebben zich ontwikkeld tot suksesvolle tekenaars en schilders.
Als oud militair van het Britse leger kwam hij in juni 1949 in Nederland. Met behulp van zijn broer, die dekoratieschilder was bij V&D, kwam hij bij dit bedrijf te werken. Maar het beviel hem helemaal niet en na ongeveer een maand kon hij in dienst treden bij Studio Avan, waar hij oa aan Smidje Verholen gewerkt heeft. Enige maanden later raadde iemand hem aan om met een map tekeningen naar Geesink te gaan. Frits Kloezeman had nog nooit van Geesink gehoord maar hij volgde die raad op.
Kloezeman: 'Heel brutaal belde ik dus aan bij zijn huis, hij woonde toen nog in de Vijzelstraat. Ik stelde me voor als tekenaar. Ja, zei hij, dat zeggen ze allemaal! Wel vroeg hij of ik werk bij me had. Gelukkig had ik een paar dingen bij me. Hij bekeek ze en vroeg wanneer ik zou kunnen beginnen. Maar enfin, om een lang verhaal kort te maken, na enige moeilijkheden bij de Avan Studio's kon ik direkt bij Geesink beginnen. '

De Geesink Studio's waren gespecialiseerd in reklamestrips en reklamefilms. Vooral de poppenfilms waren wel het bekendste produkt van de Geesink Studio's. Kloezeman leerde hier de fijne kneepjes van het reklame en stripvak. Hij werkte bijv. aan 'Ko de Koe' een stripje voor de wikkel van de Friesche Vlag koffiemelkfles. Maar aan alle produkten van de studio werkte hij mee, oa aan de werktekeningen voor de poppenfilms.
De enige strip die hij in deze periode maakte was Tekko Taks. Henk Kabos wilde deze strip niet meer tekenen en zocht een tekenaar die het kon overnemen. Hij vroeg het toen aan Frits Kloezeman, of hij dat zou willen doen. Kloezeman voelde er wel wat voor, en zei ja. Ongeveer een jaar lang tekende hij Tekko Taks.
In april 1959 verliet Kloezeman de Geesink Studio's, na het reklamevak onder de knie te hebben, en begon voor zichzelf. Het ontbrak hem niet aan opdrachten, maar om al deze opdrachten te financieren waren geen middelen en dat betekende het einde van zijn zaak.
Daarna werkte hij enige tijd free lance, hij illustreerde in tijdschriften en boeken.
Marten Toonder zocht op een gegeven moment een tekenaar en vroeg Kloezeman om bij hem in dienst te komen. Bij de Toonder Studio's werkte hij oa aan Tom Poes. Hij zette de tekeningen op, tekende ze en inkte deze grotendeels. Toonder nam ze dan mee naar huis om er de laatste hand aan te leggen. Na anderhalf jaar nam Kloezeman, wegens moeilijkheden, ontslag bij Toonder, maar vlak voor zijn vertrek kwam Lo Hartog van Banda bij hem.
Kloezeman: 'Lo Hartog van Banda had een verhaal, zijn titel weet ik niet meer. Hij zat er een beetje mee in zijn maag, want hij kon geen geschikte tekenaar vinden die naturalistisch tekenen kon. Dit verhaal ging over schepen, en wel over een 35 jaar oude stoomboot (S. S. Anna), daarom moest de tekenaar veel van schepen weten. En Toonder wilde alleen maar kwaliteit. Lo Hartog van Banda vroeg mij of ik die strip zou willen tekenen. Het leek me wel wat en ik maakte de eerste proefstroken. Toonder ging ermee akkoord en ik ging van start. Van Banda heb ik de kern van het verhaal gekregen, verder is het een eigen strip van mij.'
Na zijn vertrek van de Toonder Studio's ging Kloezeman weer free lance werken, hij kreeg opdrachten van Toonder (S. S. Anna) en van Geesink. Op een gegeven moment ontmoette hij De Zwaan (van Swan Features) en die vroeg hem of hij proefstroken zou willen tekenen voor een nieuwe strip. Deze strip zou geschreven worden door een bekend detektive-schrijver, de naam van deze schrijver was Robert van Gulik. De Zwaan vertelde dat die verhalen in China speelden, met als hoofdfiguur een legendarische Chinese rechter, een beroemd man uit de tweede helft van de 7e eeuw na Chr. (begin van de T'ang periode).

RECHTER TIE

Robert H. van Gulik, een bekend Oriëntalist en diplomaat, ergerde zich aan de derderangs-thrillers waar Japan en China mee overspoeld werden. Als tegenwicht kreeerde hij Rechter Tie, een historisch figuur, die onder de regering van de beruchte keizerin Woe als magistraat, minister en maarschalk veel roem verwierf. Van Gulik maakte hem tot hoofdfiguur van zijn vele romans.
Zijn motieven putte hij uit bestaande legendes over rechter Tie en de Chinese misdaadliteratuur uit de 13e eeuw.
Zijn detektiveromans waren populair in vele landen, en De Zwaan vroeg Van Gulik of hij verhalen zou willen schrijven voor het maken van Rechter Tie-strips.
De sinoloog Van Gulik en de tekenaar Kloezeman vulden elkaar goed aan. Kloezeman heeft jarenlang door China en Indo-China gezworven en hij heeft een grote belangstelling voor de Oriënt.
Kloezeman: 'Het maken van een dergelijke strip leek me wel wat en tijdens het eerste gesprek met Van Gulik hebben we een verhaaltje besproken en naar aanleiding daarvan maakte ik een aantal proefstroken. Van Gulik was enthousiast, hij had tekeningen van andere tekenaars gezien, maar daar wilde hij niets van weten. Met mij was het meteen goed. We zijn ook heel goede vrienden geworden. Ik maakte nooit een fout, alles liet ik hem zien.

Hij kon wel eens zeggen: ik zou die vent zo'n pet geven, die pet is wel goed, maar in zijn positie zou ik hem die pet geven. Of op dat gewaad moet wat meer brocaat. Maar het waren altijd kleine dingetjes. Rechter Tie was een goed gedokumenteerde strip. Ik ben sterk geinteresseerd in China en in de Chinese geschiedenis, mijn vader was een groot verzamelaar van Chinese kunst en van hem heb ik waarschijnlijk die belangstelling gekregen. Trouwens ik ben zelf in China geweest en ik ken het volk.'

Van Gulik was een romanschrijver en dit gaf voor Kloezeman wel problemen. Van Gulik had geen kijk op strips, hij schilderde in woorden en zeer uitvoerig. In twee blokken had hij soms nog niets verteld. Die tekst moest Kloezeman dus herschrijven.

Kloezeman: 'Kijk, in die verhalen van Van Gulik werd alles zeer uitvoerig verteld, bladzijden vol. Maar ik moest dat in drie plaatjes zeggen. Met een beknopte tekst en de zienswijze van een kamera. In een van die verhalen komt rechter Tie een kamer binnen en hij ziet een mes. Je ziet hem op een gegeven moment tussen al die alchemiespulletjes; wanneer je zegt hij komt de alchemiekamer binnen is dat bevestigd. Een close-up van rechter Tie, van achter, langs zijn hoofd. Je ziet hem kijken naar de tafel en op die tafel het mes. Dan een switch. De kamera gaat bij het mes zitten, het mes groot op de voorgrond en dan zie je rechter Tie op het mes afkomen. Wanneer je die beeldjes ziet hoef je niet te lezen, dan weet je wat er gebeurd is. Het is mijn filmervaring die zich hierin manifesteert.'

De opzet van de rechter Tie verhalen was een strip met ondergeschreven tekst. Maar de eerste vier verhalen zijn in balloonvorm verschenen. Bij de eerste verhalen werden er domweg balloons ingeplakt. Dit gaf vanzelfsprekend enige moeilijkheden. Later werden het tekststrips en dat was natuurlijk gemakkelijker.

De 19 rechter Tie-stripverhalen zijn allen speciaal hiervoor geschreven. Tijdens de periode dat Van Gulik als ambassadeur naar Tokio werd gezonden heeft de detektive-schrijver Ton Verpoorten (pseudoniem: Verstegen) de verhalen geschreven. Van Gulik schreef kleine verhaaltjes die hij naar Verpoorten stuurde, of hij stuurde hem boeken, en Verpoorten schreef dan het verhaal voor Kloezeman. De verhalen werden echter wel eerst naar Van Gulik gestuurd die ze kontroleerde op feiten.

Van het eerste plaatje tot het laatste heeft Kloezeman een hoge kwaliteit gehandhaafd.

Kloezeman: 'Ik ben een pietje precies. Een strip die ik teken raffel ik niet af. Een krul is niet zomaar een krul. Het voorwerp dat ik teken heeft mijn belangstelling en

S. S. Anna

Het inzouten van haring; illustratiewerk van Kloezeman

S. S. Anna

Rechter Tie

dat wil ik dan zo precies mogelijk weergeven. Ik wil me er niet vlug van af maken, maar al mijn tijd en talent er aan geven. Ik zeg, zo zag dat ding eruit en zo wil ik het dan tekenen. Je kan wel een impressie geven van een voorwerp, dat is dan fijn wanneer een impressie alles is wat je wil. Maar wanneer je een strip bekijkt en je wil belangstelling wekken, zoals met rechter Tie waarvan de voorwerpen een historische achtergrond hebben, dan ga ik dit allemaal heel precies tekenen zoals het oorspronkelijk was. Wanneer je een strip gaat tekenen is het moeilijk, de figuren en hun karakters zijn vreemd en je moet steeds kijken hoe het was. Maar tegen de tijd dat je een verhaal af hebt wordt het gemakkelijker, je hebt de figuren in je handen zitten. En dan is het geen probleem meer en is het van ras ras ras. Maar om het dan niet te gaan afraffelen, omwille van het geld en rotzooi te gaan afleveren, kijk dan ben je een kerel wanneer je het in de hand houdt. En dat doe ik.'

In 1965 is Frits Kloezeman weer bij Geesink in dienst getreden. De rechter Tie verhalen moesten in de avonduren getekend worden en na een paar jaar werd het voor hem teveel. Het bleek ook dat diverse kranten de strip niet meer plaatsten, Het grote publiek moest niets van rechter Tie hebben, waarschijnlijk was deze strip te moeilijk, te edukatief. Een klein selekt, elitair groepje bewonderde de strip en

de perfekte tekeningen van Kloezeman. Ook de rechter Tieverhalen uitgegeven door Wolters-Noordhoff waren geen groot sukses, er zijn slechts drie delen verschenen.

Frits Kloezeman heeft ook een grote belangstelling voor vliegtuigen, eigenlijk een hartstocht. In zijn huis in een speciale kast staan honderden modellen van vliegtuigen uit de tweede wereldoorlog. De modellen zijn tot in de details perfekt nagemaakt, en in de juiste kleuren geschilderd en van registratienummers voorzien. Wegens tijdgebrek is het er nooit van gekomen, maar hij zou graag een vliegtuigstrip willen maken. Maar dan zou hij ook de tekst zelf willen schrijven.

Kloezeman: 'Dan kan je pas dat samenspel van plaatjes en tekst eigenlijk goed maken. Omdat je dan visueel gaat schrijven. Ik schrijf altijd visueel, wanneer ik schrijf voor een draaiboek van een film of een tekenfilm. Ik zie het dan gebeuren en hoef alleen maar uit te leggen wat er gebeurd is. Want een schrijver droomt in woorden, een waterval van woorden. Voor hem is het vaak alleen de schoonheid van een zin, die de keuze bepaalt van zijn woorden. Het beeld komt helemaal niet in hem op. Terwijl wanneer een filmer schrijft, dan ziet hij beelden en die beelden gaat hij verklaren en dat is een heel andere zaak.'

Frits Kloezeman heeft een grote belangstelling voor strips, hij

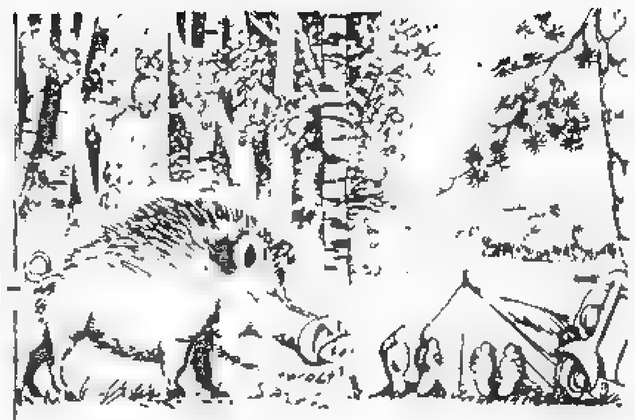

Kamperen

elke bladzijde een plaatje. Dus het is al een heel oud medium en een machtig mooi medium. Alleen het is, en wordt, vreselijk misbruikt. Iedereen die denkt dat hij kan tekenen maakt een strip, de kranten staan er vol mee. De enige strips die het verhaal, vertellend in beelden, hooghouden zijn oa Asterix, Lucky Luke, Robbedoes van Franquin en Erwin van Kresse.

Een tekenaar moet in plannen tekenen, dat zei Toonder ook en hij heeft volkomen gelijk (1ste plan:voorgrond, 2e plan, 3e plan enz.). Wanneer je een goede tekenaar bent, teken je het eerste plan lekker dik, zwaar en donker en het tweede plan dunner en zo verder, het eerste plan moet verdwijnen in de achtergrond. Dan krijg je diepte. En de stof uitdrukking is vreselijk belangrijk, een schip heeft een strakkere schaduwwerking dan bijv. een plooi van een kledingstuk. Een tekenaar moet zijn stofuitdrukking gesorteerd hebben, dat hij echt weet dit is jute en dit is kanvas of een glanzend strakke fles of een stuk metaal. Het metaal van een vliegtuig is ogenschijnlijk ongelooflijk strak, maar wanneer je de weerkaatsingen ziet in de glanzende body zie je dat het helemaal niet zo strak is. Dat er wel spel zit in het metaal, dat het niet helemaal gestileerd is. Maar bij een schip zie je geen

Illustratiewerk van Kloezeman

leest er veel en is goed op de hoogte van wat er zoal geproduceerd wordt. Tekentechnisch en aan het verhaal stelt hij hoge eisen.

Kloezeman: 'Omstreeks 1200 werden er in China al strips gemaakt, kleine boekjes met op

bobbeltjes en zo, het zijn gewoon grote stijve platen, bij een vliegtuig niet, dat zijn kleine plaatjes en dat zie je in de weerspiegeling.'
Het maken van domweg plaatjes vindt Kloezeman niet zo plezierig, het tekenen ervaart hij als een korvee. Het plezier dat hij in het maken van een strip heeft is het kreëren van beelden en met deze reeks plaatjes belangstelling te wekken. Ondanks dat hij jaren geen stripverhaal meer gemaakt heeft, hoopt hij toch nog eens in de gelegenheid (tijd en publikatiemogelijkheden) te komen om weer een beeldverhaal te tekenen.

Dr. R. H. van Gulik werd geboren op 9 augustus 1910 te Zutphen. Hij promoveerde in 1935 te Utrecht tot doctor in de oosterse talen en trad in hetzelfde jaar in dienst van het ministerie van Buitenlandse zaken. Hij bracht het grootste gedeelte van die diensttijd in oosterse landen door. Hij doceerde als honorair hoogleraar aan de Nationale Universiteit kultuurgeschiedenis van Oost-Azië. Een aantal jaren was hij direkteur van de afdeling Onderzoek aan het ministerie van Buitenlandse Zaken te Den Haag.
Zijn rechter Tie-romans waren aanvankelijk uitsluitend bedoeld voor Aziatische lezers en werden eerst in de Chinese en Japanse taal gepubliceerd. Later verschenen zijn romans in de Westerse landen, oa Engeland, Skandinavische landen en Nederland. De Nederlandse uitgaven zijn bij NV Uitgeverij W. van Hoeve te Den Haag verschenen.
Robert van Gulik overleed op 5 oktober 1967.

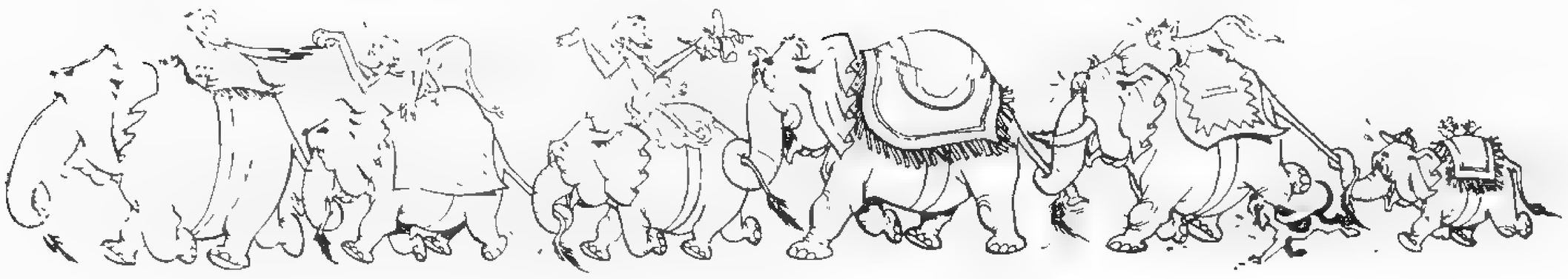

BIBLIOGRAFIE

RECHTER TIE
1. Rechter Tie en de gouden munten 1 t/m 72; 2. Rechter Tie en de dode bruid 1 t/m 67; 3. Rechter Tie en de antieke dolk 1 t/m 68; 4. Rechter Tie en het levende lijk 1 t/m 69; 5. Rechter Tie en het geheim van het landhuis 1 t/m 68; 6. Rechter Tie en het spook van de Tempel 1 t/m 93; 7. Rechter Tie en de moord op de Lotusvijver 1 t/m 59; 8. Rechter Tie en de moord in het fort 1 t/m 40; 9. Rechter Tie en het geheim van de wierookklok 1 t/m 40; 10. Rechter Tie en het andere zwaard 1 t/m 41; 11. Rechter Tie en het gestolen halssnoer 1 t/m 101; 12. Rechter Tie en het raadsel van de ring 1 t/m 51; 13. Rechter Tie en de vossemoorden 1 t/m 85; 14. Rechter Tie en de twee bedelaars 1 t/m 40; 15. Rechter Tie en de moord in het moeras 1 t/m 40; 16. Rechter Tie en het Boedhistische beeld 1 t/m 86; 17. Rechter Tie en het lijk zonder hoofd 1 t/m 87; 18. Rechter Tie en de moord in de vergrendelde kamer 1 t/m 81; 19. Rechter Tie en het lijk onder de klok 1 t/m 90.
De rechter Tie-verhalen zijn verschenen in regionale kranten in de periode 1964-1969. Tevens zijn ze gepubliceerd in oa Australië, Ned. Antillen, Frankrijk en Italië.

Boekuitgaven. Uitg. Wolters-Noordhoff NV - Groningen; formaat 21. 1 x 13. 2 cm.
Rechter Tie
1.) de 20 goudstukken nr. 1-1/1-72; de dode bruid nr. 2-1/2-64, 1970 71 blz.
2.) de antieke dolk nr. 3-1/3-68; het levende lijk nr. 4-1/4-69, 1970 72 blz.
3.) het geheim van het landhuis 5-1/5-68, 1971 70 blz.
(Boek 1 en 2: balloonstrip, twee stroken per blz.; boek 3: tekststrip.)

S. S. ANNA
Verschenen in De Telegraaf en Tros Kompas, omstreeks 1964 balloonstrip, dagelijkse afleveringen.
(Verhaal 1) nrs. 1 t/m 94 (ingekort tot nr. 85.
(Verhaal 2) nrs. 1 t/m 127
(Verhaal 3) nrs. 1 t/m 51
Eventuele andere S. S. Anna-verhalen zijn getekend door een andere tekenaar.

Van Heinde en Verre

door EVERT GERADTS

Deze keer, brave lezers en lezeressen, is Joost Swarte aan de beurt. Joost is een zeer enthousiaste artiest die een tijdlang in een flat in Eindhoven woonde, maar sinds kort in een 3000% gezelliger woning in Haarlem: een voormalig winkeltje met bovenhuis. Getrouwd met Claire, hun dochter heet Woody. Geboren 24 dec. 1947 (Joost, niet Woody). Net geen kerstkindje dus!
In zijn strips in Modern Papier gebruikt hij van de 26 hoofdpersonen er slechts 4 (vier!) in meer dan één strip. Zal één van deze zijn uiteindelijke hoofdpersoon zijn ?! We kunnen er slechts naar raden. . . .
We zullen hem nu verder zelf ondervragen, hetgeen plaats had op 17 maart via de telefoon, vlak voor een zakenbezoek van hem aan Parijs.

JOOST SWARTE

---Sinds wanneer teken je strips?
Mmm. . . een jaar voordat Modern Papier begon: 1969.
---Waarom ben je niet alleen ontwerper, in je strips vallen je ontwerpen van b. v. huizen en autoos erg op, en je hebt er ook voor gestudeerd?
Omdat het ontzettend vervelend is om industriële ontwerpen te doen. Uit de praktijk blijkt dat die mensen (de fabrikanten? E. G.) altijd willen wat ZIJ willen en nooit wat de ontwerper wil, wat ook wel begrijpelijk is omdat het voor hun een kommerciële toer is.
---Waar heb je gepubliceerd?
Uit de Kunst (een blaadje uit Eindhoven), Tante Leny, Modern Papier, in Aloha wel eens iets. In het maartnummer van Charlie komt mijn verhaal uit Cocktail Comix, en daarna het verhaal van Fred Fallo (16 paginaas in kleur, tekeningen Joost Swarte, scenario 'Willem'. E. G.), Cocktail Comix dus, niet te vergeten Okki, en drommels, waar nog meer. . . . . ?! (Hij vergeet de Nieuwe Linie. E. G.)
---Welk materiaal gebruik je?
Ivoorkarton, HB-potlood, een groen gum, O. I. -inkt van Talens en een kroontjespen in penhouder.
---Sinds lang geen roodring, of heb je nooit met roodring gewerkt?
Ja, het aller-begin was ook kroontjespen, en daarna al heel gauw overgestapt op viltstift, die eerste verhalen in Tante Leny, die ook in Uit de Kunst hadden gestaan waren met viltstift. Daarna met roodring, eerst 0,6, toen met 0,3, een hele tijd met 0,4, en ik denk dat ik nu al anderhalf jaar met kroontjespen teken.
---Omdat dat een levendiger lijn geeft?
Ja, het is veel mooier, gewoon. De Rapidograph is erg droog en. . . wat de Rapidograph ook heeft: door de scherpe randjes aan de zijkant snijdt'ie in het papier en dan gaat'ie z'n weg die hij wil en niet die ik wil. De kroontjespen heeft dat niet.
---Maak je veel schetsen?
Ja, dat hangt ervan af, ik teken naast het werk dat gepubliceerd wordt ook erg veel. Voor de

oud werk

korrespondentie op de 1e plaats, maar ook op kladblaadjes. En wat betreft de verhalen: wel eerst uitwerken met potlood, dus niet op de bonnefooi gaan inkten. Alles staat er in potlood behoorlijk stevig op, tot de plooien aan toe.
---Vind je dat je snel werkt?
Nou, ik vind niet dat ik zo snel werk, maar dat is erg veranderd. In het begin was het vrij snel, maar de laatste tijd besteed ik er meer zorg aan. Ik denk dat ik over een pagina, zoals die nu in Charlie gaat komen en zoals die in Cocktail Comix stond, nou. . . daar moet je toch wel twee dagen in totaal voor uittrekken. En als je hem ook nog met Ecoline gaat inkleuren dan worden het er maar twee per week.
---Zijn je ouders ook artistiek?
Nou nee. Ik weet niet of ik het geërfd heb, er zitten wel operazangers in de familie.
---Hoe sta je tegenover je Okki-werk?
Nou, de eerste twee jaar van Okki heb ik eigenlijk niet zo serieus gedaan. Maar nu ben ik aan 't tekenen voor het derde jaar, dus dat wordt volgend jaar gepubliceerd en dat is de eerste jaargang die ik wel serieus heb aangepakt. Eerst vond ik het veel minder interessant om voor Okki te werken dan voor Modern Papier en Tante Leny. Dus ik probeerde zoveel mogelijk tijd vrij te maken voor dingen die ik 't allerliefste deed.
---Maar het is toch eigenlijk niet bevredigend om je ergens van af te maken?

z'n jongste werk voor Charlie

Dat vind ik ook niet. 't Is toch wel fijn om van de dingen die niet helemaal 100% in je lijn liggen een goed resultaat te maken.
---Over welk aspekt van je werk ben je het meest tevreden?
???????
---Waar hoop je dat de lezertjes op zullen letten, als je wat afgeleverd hebt?
Op alles natuurlijk! Nee, dat vind ik ontzettend moeilijk, ik doe overal mijn best op.
---Waar ben je het minst tevreden over?
Ja, ik moet nog erg studeren op het tekenen van vrouwen. Ik ben de laatste tijd toch al meer aan 't kijken naar hoe Will Eisner het doet en Mac Manus natuurlijk ook, hoewel: die is niet zo'n uitgesproken mooie-vrouwen-tekenaar. Hij heeft wel één mooi meisje, maar je kan moeilijk op één figuur afgaan. Ik heb ook 'ns in die Dirty Comix gekeken (eight-pager verzameling. E. G.) dáár leer je 't wel van. Milton Caniff vind ik ook prachtige vrouwen tekenen, dus ik denk dat ik hier in alle rust en stilte ga zitten studeren wat Caniff en Eisner voor vrouwen tekenen. Hoewel. . . in het verhaal voor Charlie zit óók een heel leuk meisje. Daar ben ik wel redelijk tevreden over.
---Wie zijn je favoriete buitenlanders?
Nou, om op het square vlak te blijven: Will Eisner, George Mac Manus, Alain Saint Ogan, Hergé . . . . Crumb natuurlijk, Jay Lynch, Justin Green, Kim Deitch, Bill Griffith. . . 't zijn er zo veel eigenlijk hè? Herriman moet je óók maar opschrijven en McCay is ook wel belangrijk.

uit Katoen + Pinbal voor Okki

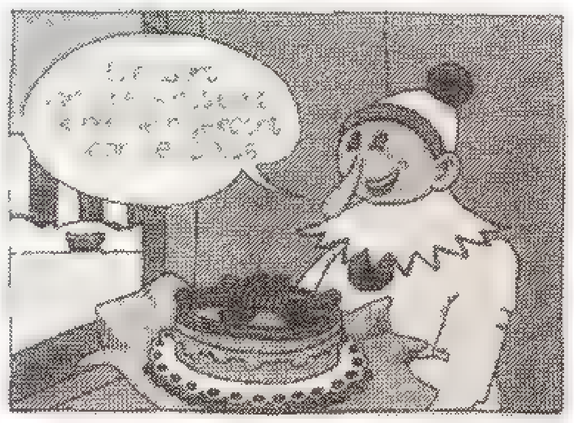

---Heb je ook minst favoriete: waar je echt een hekel aan hebt als je ze ziet?
Dan moet ik wel even denken hoor. . . . . Da's moeilijk hoor . . . . O ja, Asterix vind ik slecht, dat vind ik banaal, barbarisme. Nou, dat is te overdreven, ik lees het gewoon niet, weet je wel, het interesseert me gewoon niet, ik vind het misschien niet echt slecht, maar als ik daar twee paginaas van gelezen heb vind ik het zó doorzichtig dat ik er maar mee ophou. En hetzelfde geldt voor Nederlandse strips zoals Bommel, dat vind ik ook niet leuk, dat kan ik niet lezen. En helemaal niet omdat ik iets tegen Marten Toonder heb. Maar zo'n ondertekststrip leest toch niet inspirerend. Je leest de tekst en je vergeet de plaatjes of je kijkt de plaatjes en dan zie je weer geen tekst!
---Die moet maar eens afgeschaft worden!
Juist!
---Heb je favoriete binnenlanders?
Alle tekenaars, die in Cocktail Comix staan!
---En minst favoriete?
Nou ik heb Bommel al genoemd. 't Is niet dat ik er een hekel aan heb, maar 't interesseert me niet. En die taal vind ik ook zo oubollig. . . .
---Vind je dit een goede tijd wat betreft strips?
Tja. . . je ziet wel meer strips dan een tijd terug, maar misschien zie je ook wel meer boeken dan vroeger, ik weet niet of dat evenredig opgaat. 't Blijft toch wel een selekte groep die echt in stripverhalen duikt zoals mensen ook in boeken duiken. Maar je hebt wel een hoop konsumptiestrips, net als konsumptielektuur. Ik vind het goed van dit moment dat een hoop tekenaars op een vrije manier met strips bezig zijn, die geen rekening houden met wat er van ze verlangd wordt, maar die dat maken waar ze het beste achter kunnen staan. Dat is dat geouwehoer over undergroundcomix, dat is een belachelijk begrip, waar slaat dat nou op? Wat moet je daar nou mee

aanvangen? Het belangrijke is niet dat je het 'underground' noemt, maar dat de tekenaars op een vrije manier werken, dus dat ze dát tekenen wat ze zelf het leukste vinden, dat ze zichzelf niet censureren. En dat is voor elke tekenaar een beetje anders, dus het wordt veel persoonlijker. De tekenaar wordt belangrijker, ik vind het een goeie ontwikkeling. Als tekenaars hun werk serieuzer nemen, zoals schrijvers dat ook doen, is er ook meer reden om hèn serieuzer te nemen.

---Wat vind je van politieke strips?

Jezus. . . een tekenaar tekent wat hij het beste kan, en als hij nou erg met politiek bézig is, en hij kan het duidelijk vertellen allemaal, en hij vindt het ook goed om het zo te doen, dan krijg je politieke strips. Maar als iemand denkt dat je met strips de politiek kunt veranderen, heeft ie het wel mooi mis, dat slaat natuurlijk nergens op.

---Wat zijn je plannen voor de toekomst?

Mooie verhalen tekenen, dat is het beste plan voor de toekomst. En m'n best doen. Waar ik van plan ben mee bezig te zijn, wat niet helemaal zeker is, is om na het verhaal wat nu in Charlie komt, met een nieuw 16-pagina-verhaal te beginnen, met als hoofdfiguur Jopo de Pojo. Ik heb daar al de eerste pagina van getekend, en die neem ik mee naar Parijs, en dan hoop ik dat ze een beetje vetgemest worden als ze die zien. Want ik vind het wel een ontzettend mooi aantal om een verhaal op te maken, 16 paginaas. Het is wel veel, maar je kan je plot zo mooi uitwerken. Ik ben eigenlijk wel verlekkerd op die scenario's van Alfred Hitchcock. Die heeft vaak prachtige wendingen in verhalen. Flashbacks ertussen, en dat soort dingen. Het lijkt me ontzettend goed om dat ook in strips te doen. Wat al bestaat trouwens, want Will Eisner is daar ook een kei in, góh, wat is die gast goed ook!

RUILRUBRIEK

Iedereen die Stripschrift leest kan adverteren in de ruilrubriek. Maksimaal 40 woorden per advertentie voor ƒ 4,-- (leden van Het Stripschap ƒ 2,75). Plaatsing alleen mogelijk wanneer de tekst van de advertentie duidelijk is aangegeven op de girokaart waarmee de betaling wordt overgemaakt.
Giro 3086024 tnv Kommiks BV i. o. , dr. Junghuhnstraat 33, Rijswijk zh.
De uitgeefster behoudt zich het recht voor advertenties die zij in strijd acht met het doel van de RUILrubriek te weigeren.

INDIEN ER IEMAND IN BEZIT is van Walt Disneyboeken of ander materiaal wat hij kwijt wil, houd ik mij aanbevolen. Schrijf eerst even.
Rein van Willigen, Vergtweg 1, Zaltbommel 4120.

AANGEBODEN
Een zeer gevarieerd skala van ruilmateriaal (Nederlands, Vlaams, Frans).
GEVRAAGD
Stereo pick up met boxen. Boeken over schilderkunst.
Marcel van der Hoff, Vaartstraat 18 IV, Amsterdam.

AANGEBODEN
Bim, De Treinrovers. Aram, De Gouden Horde. Kapt. Rob nrs. 7, 9, 21, 22, 26 & 28. Dick Bos nr. 17.
GEVRAAGD
Eric de Noorman nrs. 3, 6, 9, 15, 17, 18, 20, 23, 25, 41/44, 47, 50 & 51.
G. Jongerden, Loefzij 41, Huizen (NH), 02152-56979.

AANGEBODEN
Bommel uit D. D. +knipsels Huons + Arman & Ilva.
D. D. ingebonden ½ jaargang '69. Snoek 4-5-6. Wipperoen Dappere boekje. Bruintje Beer: Witte Ridder '31. Kwaduiten.
GEVRAAGD
Bessy: 1-2-3-4-6-7-8-9-10-13-14-15-36-40-42-43-45-56-57-63. Panda: 1 t/m 122. D. D. - albums 1 t/m 15.
Wim van Muylwijk, 050-260392.

GEVRAAGD
Kappie knipsels nr. 99; nr. 101 t/m 104; alle knipsels vóór nr. 86 (met uitzondering van de nrs. 11, 21, 27, 29, 63, 82). Verder de boekjes Kappie en de vreemde zeerovers en Kappie en het neveleiland.
P. J. van Trigt, Weezenhof 34-47, Nijmegen, 080-444656.

AANGEBODEN
Grap v. Lambik nr. 4. Vlaamse Snoek nr. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Stripschrift 4/5. Sjors gebonden 2 april '60 tot 24 sept. '60. Kapt. Rob's. 20 Peanuts books. 10 Crumbs.
Ger Rijff, Molenlaan 32, Vuren (Gld.).

AANGEBODEN
Tom Poes dagstripknipsels, verhalen 130 t/m 144 (ofwel 6793-7849) kopie nrs. 7067 en 7566.
GEVRAAGD
Arman en Ilva verhalen 2 t/m 7.
H. Dekkers, Pijperstraat 21, Haaksbergen. 05427-3360.

AANGEBODEN
TP-weekblad losse nrs. , TP-boekjes, S+W vlaams, Blauwe Sperwer 1+2, Eric dodenridders e. a. , Piwo, D. D. '56-'66, Mickey 'chez Robin des Bois', Chick Bill, veel Jong Europa, Favorietenreeks, Paulusboekjes etc.
GEVRAAGD
S+W vlaams, D. D. 52'-'55, Chick Bill, Timoer.
P. Wisman, Bloklandstraat 15 B, Rotterdam, 010-248669.

AANGEBODEN
TP-knipsels: 56, 64, 67, 68, 71, 72, 77, 82, 84 t/m 90, 92.
GEVRAAGD
TP-knipsels vóór 42; 49, 50, 61, 65, 78 en 79. TP uit Revue, OVN, KZV, Wereldkroniek, (óók losse afleveringen). TP-boeken: B1 t/m B3, B5, B7, B10 t/m 14, B17, B18, B20, B23, B24, B27 t/m B33, B36, B38.
Peter Sjouw, Gentiaanstraat 16, Assen, 05920-10409.

GEVRAAGD
Dicky l'Intrepide en Dicky, le Fantastic door Robert Moreau. Nico Nijn uit Doe Mee. Klompertje Klomp. Foppertje Vos. Chlorophyl. Pogo. Blix Kater. Fokkie Flink. Panda balloonstrips.
Klaas van der Spoel, Paterswoldseweg 144A, Groningen, 050-255791.

AANGEBODEN
Duck '61 t/m '63. Tijs Wijs 1. Copies ter kompletering, veel mogelijk, b. v. De Woudkoning (Eric).
GEVRAAGD
Eric, Wolters 4, 5, 6. Eric 1e Ned. serie 4, 5, 7. Copy uit: Superfilmonderneming, Monki Amerika, Okidoki 22.
J. Huisman, Marijkelaan 8, Nieuwkoop.

AANGEBODEN
Br. Beer boekenuitg. '34/41 8 t/m 24. Tijs Wijs delen 1+2 Bim OVN knipsels. Tom Poes weekblad 1e en 2e jrg. Kuifje harde kaft 5603/5720/5723/5727/5729/5740/6303/6313/6339/6417/6440/6446/6534. (6303-189; 6417-8-3).
H. Stoovelaar, Schumanflat 46, Uithoorn.

GEVRAAGD
Tom Poes dagstripknipsels 4 t/m 12, 20, 24, 25, 26, 29, 31 t/m 40, 110, 111, 113, 114, Pronen (event. inkompleet)
AANGEBODEN
41, 42, 43, 45 (knipsels), 30 (geen knipsel).
J. ten Cate, Vleutenseweg 325, Utrecht.

BESTUURSMEDEDELINGEN

ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN HET STRIPSCHAP

Op zaterdag 18 mei aanstaande organiseert Het Stripschap een Algemene Ledenvergadering in Utrecht, in zaal Stichting CBS, Kromme Nieuwe Gracht 39 (direkt achter de Domkerk).
Bereikbaar vanaf station: met buslijnen 3, 4, of 9 halte Schouwburg
ofwel lopend in de richting Vreedenburg, Elisabethstraat, Steenweg.
Evt. parkeerplaats Maliebaan.
PROGRAMMA:
a. 9. 30 uur Algemene Ledenvergadering.
b. Veiling. Voor veilingreglement zie Stripschrift 63. Sluitingsdatum inzendingen 1 mei a. s. Veilingkatalogus wordt nog opgezonden. Help allen mee om er deze keer iets leuks van te maken.
c. Pauze.
d. Ruilbeurs.
AGENDA ALV:
1. opening en toelichting op de agenda.
2. ingekomen stukken.
3. kort verslag vorige ALV.
4. jaarverslag van de sekretaris.
5. verslag kaskommissie.
6. financieel verslag van de penningmeester.
7. mededelingen over Stripschrift/Stripdag in Zaltbommel.
8. bestuursverkiezing. Volgens het Huish. Reglement treedt het bestuur af, maar stelt zich ook weer verkiesbaar. Eventuele tegenkandidaten moeten zich opgeven bij de sekretaris voor 27 april a. s. (zie H. R. art. 11 sub c).
9. benoeming kaskommissie.
10. rondvraag en sluiting.

LEDENAANBIEDINGEN
Plakboekjes, 8 stuks voor ƒ 7,50. Simpelman ƒ 2,65. Bommelbibliografie ƒ 3,95. Stempels van Toonder's stripfiguren, 2 series (A enB), in dozen van 12 stuks, prijs per serie ƒ 17,50. De stempels zijn NIET los verkrijgbaar. Stripschapsticker, 20 stuks voor ƒ 3,-.
UITSLUITEND VOOR LEDEN
te bestellen via giro 1513000 tnv de penningmeester van Het Stripschap te Amsterdam.

ADRESSEN BESTUURSLEDEN
Martin Wassington (voorzitter), van Mourik Broekmanstraat 11'', Amsterdam, 020-171332.
John van der Mark (sekretaris), Suze Robertsonstraat 56 hs, Amsterdam, 020-935310.
Wil Soyer (penningmeester), Overtoom 536', Amsterdam, 020-166113.
Kees Helderman (4e bestuurslid), Zocherstraat 60''', Amsterdam, 020-168214.
John M. Willemse (5e bestuurslid), Dorus Rijkershof 5', Amsterdam.

FILMOTEEK
Ch. Wauters, Linnaeusstraat 13''', Amsterdam, 020-355182.

NIEUWS!

Deze rubriek staat onder redaktie van Kees de Bree en Martin Wassington. Nieuwtjes kunt u kwijt aan het adres van Kees de Bree, Kinkerstraat 59''', Amsterdam.

LOMBARD

Bij Lombard zullen in 1974 (1e en 2e kwartaal) verschijnen:
Lombardkollektie:
De ijzeren cowboy (Chick Bill) door Tibet; De lange reis naar het ongerijmde(Rozebottel)door Greg en Dany;
De vakantie van de Kalief (Iznogoedh) door Goscinny en Tabary; Land zonder sterren (Ravian) door J. C. Mezieres en P. Christin; Het Spookschip (Roodbaard) door Charlier en Hubinon; Meisjes en Motoren (M.Vaillant) door J. Graton; De verrader (Iznogoedh) door Goscinny en Tabary; Het verloren volk (Ravian) door J. C. Mezieres en P. Christin; Dodemanseiland (Roodbaard) door Charlier en Hubinon.
Lombardkollektie + Helmond:
De zaak Minos (Dan Cooper) door A. Weinberg; Het geheim van de zeven stralen (Luc Orient) door Greg en Paape; De wolven van Wyoming (Comanche) door Greg en Hermann; De verschroeide aarde (Bernard Prince) door Greg en Hermann.
Herdrukken februari/juni:
Michel Vaillant: Concerto voor piloten door J. Graton;. Rik Ringers: R. R. in een doolhof, De schaduw van Kameleon, Het raadsel van Porquerolles, De ontvoering, Onderzoek in het verleden, door Duchateau en Tibet; Corentin: De prins van de woestijn door Van Hamme en Cuvelier.
Favorietenreeks:
De boze Bouddha (Barelli) door Bob de Moor; Derde rondje (Dommel) door Dupa; Die onverbeterlijke Bas door Godard en Mittei; Een handvol grappen (Robin Hoed) door Turk en De Groot.
Collection Pilote:
Les petits dessins (Talon/Blunder) door Greg; Le voyage de l'incredule (Philemon) door Fred; le Monstre du Volapuk (Tony Laflamme) door Martial (verhaal verschenen in Tintin France); Adieu Brindavoine door Tardi; Valentin chez les Hippies door Tabary; Les contrebandiers de l'atome (Bob Morane) door Vernes en Vance; Le Meilleur ami de l'homme (Totoche) door Tabary; Le vaisseau de l'enfer (Barbe Rouge/Roodbaard) door Charlier en Hubinon; Grandeur et solitude (Concombre Masque) door Mandryka.
Collection Humour:
Clopinettes door Mandryka; Cinemastock door Alexis en Gotlib; Mr. Sait Tout; Rubrique à Brac deel 5 door Gotlib.
Collection Fantastique:
Time is money door Fred en Alexis; Les mange bitume door Lob en Bielsa; Les dossiers du fantastique door diversen; aangekondigd in de collection fantastique (zonder datum van verschijnen): Iragael van Druillet.
Collectie Jong Europa:
De tovenaar bestond niet (De Panters) door Greg en Aidans; De emir met de 7 bedoeïnen (M. Milaan) door Godard; Territorium nul (Tommy Banco) door Greg en Paape;De prins der duisternis (Musketier) door L & F Funcken.
Spécial Blueberry:
Ballade pour un cercueil door Charlier en Giraud.
Collectie Chick Bill:
De schat van de groene Boeddha, De neptunus is verdwenen, De laatste van de Bulls, De honderd dubbelgangers.

DUPUIS

Bollie en Billie 10 - Pas op dolle hond door Roba; Tembo Taboe (Robbedoes) door Franquin; Minimensjes 1 - De uittocht door Seron; Minimensjes 2 - Minimensjes in Brontoxico door Desprechins en Seron; Snoesje 4 - Snoesje en het kleine cirkus door Macherot; Tip en Tap delen 5 en 6.
Het programma voor juni '74 is nog niet vastgelegd. In ieder geval verschijnen de titels: Hultrasson de viking 4 - Het water der beleefdheid door Denis en Remacle; Caesar 4 door Tillieux; Ouwe Niek en Zwartbaard - In vlammende woede door Remacle; Baard en Kale 21 - De dode duiker door Tillieux en Will.

Guy Reynders

JIJÉ

De naam Jijé hoeft nauwelijks enige introduktie. Van deze beroemde tekenaar zijn in België (en Frankrijk) twee uiterst zeldzame oude werkjes herdrukt. Het zeldzaamste is het kleine boekje 'Le Mystère de la clef Hindoue' dat 25 Ffr. of 225 Bfr. kost. Formaat 13 x 25 en omvang 56 pagina's. Het is in 1939 in Spirou verschenen (zwart/wit). Het tweede album is met harde kaft en is een verhaal van Blondie en Blinkie: 'Blondin et Cirage contre les Gangsters'. Formaat van dit album dat ook een korte bibliografie van Jijé bevat is 23 x 32 cm en het is 60 pag. dik. Prijs van dit meer luxe uitgevoerde album is 50 Ffr. of 450 Bfr.
De albums zijn te bestellen bij: Curiosity House, 133, Chaussée de Louvain, 1030 Bruxelles.
Overigens komt Jijé met Jerry Spring, zoals al eerder gezegd, terug in Robbedoes, en wel in nummer 1886.

PEANUTS

Van mijn geliefde strip zijn 4 nieuwe deeltjes verschenen bij uitgeverij Bruna in de Zwarte beertjes reeks, nr. 1571 t/m 1574: 'We staan achter je, Charlie Brown', 'Zo ben je nou, Charlie Brown', 'Voor mij ben je een held, Charlie Brown' en 'Goeie help, Charlie Brown'.
Al zijn de uitgaven niet al te fraai, voor het leed van dit kleine grut heb ik altijd *f*3,75 per deel over. Uitgeverij Skarabee gaat, in mijn ogen natuurlijk, helemaal fraai werk verrichten door deze lente nog met 2 Peanuts boekjes op de markt te komen, in kleur en gebonden, te weten 'Je bent verliefd, Charlie Brown' (You're in love Charlie Brown) en 'Die hond is van jou, Charlie Brown' (He's you're dog, Charlie Brown). Deze boekjes zijn niet in stripvorm maar boekenversies van de tv-specials die in de jaren 1970-71 bij ons op het scherm zijn geweest. Voor deze fraai gebonden boekjes moet per deel *f*9,90 neergeteld worden.(KdB)

SKARABEE

Behalve de gloednieuwe Peanuts uitgaven zal Skarabee medio april haar bestaande stripseries in pocket-formaat voortzetten met de volgende delen: Aram deel 3; Aram vindt zijn oude vader terug en bindt zelfs de strijd aan met een gevaarlijke en niets ontziende magiër, die een onschuldige jonkvrouw in zijn macht heeft. Twee verhalen in dit boekje:'Aram en het teken van Yago' en 'Morgan de Magiër'.
In het 4e deeltje van Piloot Storm staan de 2 verhalen 'Geheimen van de krater' en 'Ambassadeur van Valeron'.
Van Sjors van de Rebellenclub komen al weer deel 5 en 6 uit met oa in deel 6 de verhalen 'Sjors en Sjimmie op vakantie' en 'Sjors en Sjimmie in Wonderland', verhalen die Frans Piët respektievelijk in 1956 en 1957 gemaakt heeft.
De omvang van bovengenoemde pockets is 160 pag. De prijs is nu, even opgelet, *f* 8,90, dus één piek meer dan voorheen.

WAPPER

Arne Zuidhoek, alias Vader Wapper, de tekenaar van oa Orgus (Gandalf) en 'De Viege Nazels' (diverse kranten plus op 6 affiche-pagina's) en 'Wally, het verhaal van een rokerdje' heeft een kleine 4 jaar gewerkt aan het boek 'Verzinsels van Vader Wapper' dat dinsdag 19 februari feestelijk ten doop is gehouden in de Amsterdamse Bijenkorf. Bij deze gelegenheid nam Mies Bouwman niet Arne zelf maar zijn moeder een interview af. Een ontzaggelijk aardige vrouw die Arne typeerde als een zwerver, filosoof en realist: Een persoon die zelfs door psychologen niet gemakkelijk te doorgronden is. Bij een psychologische test werd hem eens gevraagd een boom te tekenen. Arne keek even moeilijk en tekende daarna achter elkaar twaalf bomen, met bladeren, zonder bladeren, grillige, fleurige etc. Voor de heren wetenschappers in ieder geval moeilijk om enig inzicht te krijgen. Het grappige van het hele geval is dat 'dit alles tegelijk tekenen', 'dit niets weglaten' ook in 'Verzinsels van Vader Wapper' op een in het oog springende wijze naar voren komt. Het boek is ook geen strip in de zin van Bommel. Ook is het geen echt sprookjesboek waarbij illustraties staan. Het is een kruising. Arne Zuidhoek heeft alle letters in het boek zelf getekend. Er is geen zetter of iemand uit die richting aan te pas gekomen. Doordat hij vele soorten letters heeft gebruikt is het niet altijd even overzichtelijk. Ditzelfde geldt voor zijn prachtige pentekeningen die naast en door het verhaal heenlopen. Arne Zuidhoek heeft van zijn vele reizen souvenirs, herinneringen en prullaria meegenomen. Ze zijn allemaal terug te vinden in het boek. Ik vind de verhalen persoonlijk niet zo sterk maar dit wordt ruimschoots gekompenseerd door de reeds genoemde doorwerkte tekeningen vol priegelige details. Als je het boek vijf keer doorgenomen hebt, heb je nog niet eenmaal alles gezien.
'Verzinsels van Vader Wapper' bestaat uit 4 hoofdverhalen (die sprookjesachtig aandoen). Daarnaast zijn er ook twee strips opgenomen, te weten: 'De egotrips van de heren Gandalf en Wapper' en 'Het Kraambed' (een avontuur van de Viege Nazels). Verder zijn er pauzeverhalen opgenomen en pagina's waarop je zelf plaatjes moet bijplakken (zitten bijgesloten), een pagina met spelletjes etc. Zoals je in de grote verhalen eigenlijk in gedachte met Arne moet meereizen, zo moet je hier met hem meespelen. Een gebruiksaanwijzing op een witte kaart leert ons hoe het boek te lezen.
Enfin iedere beschrijving is gedoemd in klichetermen te vervallen en daar is dit boek net iets te goed voor. Kijk eens in het boek en u bent verloren. De onoverzichtelijkheid die soms door de intermezzo's teweeg wordt gebracht valt in het het niet bij de schoonheid van de tekeningen. Een dergelijk boek is in de laatste 10 jaar, zeker wat originaliteit betreft niet meer verschenen. Prijs van deze 192 pagina's tellende paperback *f* 15,50. Uitgeverij De Fontein, De Bilt.

Kees de Bree.

UNDERGROUNDNIEUWS!

door KEES DE BREE.

In Amerika is de produktie van undergroundstrips op dit ogenblik niet bijzonder groot. Hugo van Baren (imp. Paranoia) noemt als 3 belangrijkste redenen: 1. Een groot tekort aan papier; de beide Freak Brothers deeltjes zijn nu dan ook op roze papier herdrukt omdat dat gemakkelijker te krijgen was. 2. Een tegenvallende markt. Vooral in de VS krijgen de meeste uitgevers nog maar zeer weinig bestellingen. Dit leidde er zelfs toe dat de oplage van nieuwe boekjes met 50% beknot werd (van 20.000 naar 10.000 ex.). 3. In de VS zijn ze nu bezig om het aan iedere gemeente en/of staat over te laten om vast te stellen wat obsceen en pornografisch en wat niet. Vooral voor de undergroundcomix geeft dit natuurlijk grote moeilijkheden. Wat bv in New York mag, kan in Chicago niet door de beugel etc. Toch heeft Hugo de laatste paar maanden een aanzienlijk aantal titels aan de Paranoia-fondslijst toe kunnen voegen.
Eén van de relatief duurdere boeken die hij heeft aangetrokken is 'The Best of the Rip Off Press', zo'n 128 pagina's dik, waarin behalve een uitstekende inleiding over undergroundcomix veel werk is opgenomen van mannen van het eerste uur als Crumb, Shelton, Franklin, Irons, Sheridan, Spain, Wilson, Sturgeon, etc. Een goed overzichtswerk voor de prijs van ƒ 11,25. Het andere duurdere werk is de 'Yellow Dog verjaardagsherdruk' van ƒ 12,50. Daarvoor kom je dan wel in het bezit van het oudere werk van de undergroundtekenaars dat verscheen in 1968 in het, uit krantenpapier bestaande, blad Yellow Dog. Voor deze prijs maar liefst 10 Yellow Dogs (volume I, issue 1 t/m 7 en vol. II, issue 8 t/m 12). Een koopje dus! Verder zijn er een aantal herdrukken van de EC-comics uit de berucht geworden jaren '50 naar Nederland gehaald. Deze unieke werkjes, in kleur, kosten ƒ 4,- per stuk. Verkrijgbaar zijn: 'Weird Fantasy nr. 13' (reprint 5) met Al Feldstein (van wie een biografie is opgenomen), Wallace Wood, Kamen en Joe Orlando. 'Haunt of Fear' nr. 12 (reprint 4) met werk van Ingels, Johnny Graig (van wie biografie), Orlando en Jack Dabis. 'Shock Suspense 12' (reprint 3) met 'The Monkey' door Orlando. 'Fall Guy' door Wood, 'Deadline' door Kamen en 'The Kidnapper' door Reed Crandall. 'Weird Science 15' (reprint 2) met 'The Martians' door Wood, 'Bum Steer' door Orlando (van wie biografie) en werk van Kamen en Al Williamson. Reprint 1, 'Crypt of Terror' is momenteel niet uit voorraad leverbaar, dus snorren in de winkels. Eerdaags wel verkrijgbaar reprint 6, 'Crime Suspense Stories 25'. Over het wel en wee van de mannen van de Entertaining Comics (East Coast Comics) heeft u meer kunnen lezen in het gruwelnummer van Stripschrift, in het MAD-nummer, in de boekbespreking van 'Nacht der Vampiers' (vorig nummer) en in HP nr. 7 (febr. '74) onder de titel 'Strips waar Winston Churchill zich persoonlijk van op de hoogte stelde.'
In verband met de zwevende en dalende dollar zijn de prijzen van alle volgende comix die ik ga noemen in prijs gedaald van ƒ 3,- naar ƒ 2,50. Nieuwe tot gloednieuwe comix zijn: 'Black and white comics', geheel gevuld met werk van Crumb. Naast bekenden als Mr. Snoid en zijn eigen persoontje laat Crumb veel nieuwe figuren opdraven. In het verhaal 'The Sisterhood' neemt hij meer nog dan de vrouwenbeweging zichzelf in de maling. Goedmoedige spot. Hier is niet de echte oude Crumb aan het werk. Al zijn de dialogen soms ijzersterk toch lijkt het wel of de kritiek het in dit boekje heeft afgelegd tegen het entertainment.
'Guano nr. 4' waarin Woody, Sharp en Muran veel met verschillende types rasters knoeien, af en toe alle registers van hun tekentechnische kwaliteiten opentrekken (wat uitmondt in tekeningen over hele pagina's), gebruik maken van fotokollage's etc. Hierdoor raken de verhalen wat in het verdomhoekje.
'Slow Death 5' met Sheridan, de steeds beter wordende Dallas, een op dreef zijnde Rand Holmes en R. Corben in 'Melton's Big Game'. Dit is zonder meer één van de beste comix.
'Manhunt 1' waarin vooral de valse romantiek van de meisjes-beeldromans op de hak wordt genomen. door een groot aantal tekenaars. Er zitten 2 à 3 leuke persiflages bij. De rest (omstreeks 70%) is kwa tekenwerk huilen met de pet. Wel een aardige omslag van Lee Marss. 'Jesus 3' door F. Sturgeon en W. Hatcher. Deze laatste tekent zichzelf, op de EC-toer als in- en uitleider van zijn strip. Een mooi voorbeeld van iemand die aantoont subliem te kunnen tekenen (de pagina over zichzelf) maar die voor zijn strip bewust een lelijke vorm kiest vol met humor die gebaseerd is op een Reiserachtige wreedheid. 'Yellow Dog 25' door Trina en nieuwe artisten. Als dit de toekomstige undergroundtekenaars zijn, staat het er meer dan miserabel voor. Alleen 'Fred the Duck' van KV en 'Sky Doll' van Trina zijn enigszins akseptabel.
'San Francisco Comic Book 4' stikt van de kwaliteit dankzij Spain, J. Osborne, W. Griffith, R. Brand met '10 P. M.', J. Kinney, J. Lynch etc. Een ware happening, de oudjes doen het nog best. In 'Deviant Slice 2' zien we een aantal verhalen die door Greg Irons en Tom Veith samen zijn gemaakt.
In het verhaal 'You got a point there, pop!' wordt de boodschap wat al te nadrukkelijk gebracht. Ze laten hier de strijd van de 'women lib-beweging' ontaarden in de sadistische marteling, tot de dood erop volgt, van een blanke jongen door een oerwoudachtig uitziende negerin. Het doden van de vastgebonden knaap doet de negerin pas nadat ze de weerloze snaak geneukt heeft. Hopelijk wordt de driedubbele zwart-wit symboliek door de Veith en Irons aanhangers juist geinterpreteerd. 'Tales from

the leather Nun 1' (zie illustratie) waarin D. Sheridan, Jaxon, Crumb en Roger Brand de religie en de amerikaanse psychiatrie genadeloos vellen. Goed tot zeer goed werk. 'Best of the Wonder Warth-Hog 1' door G. Shelton. Prachtige satire van Shelton in een strip zonder seks wat voor een underground comic toch een uitzondering mag heten. Reizen naar toekomst en verleden in de vrolijke, trieste en harde wereld van mongolen en lilliputters.
'Cosmic Papers 1' door P. Kelly. J. Wright en N. Dameron bevat uitsluitend bar slechte pogingen tot strips maken. 'Good Jive 2' door Grass Green, Art Bevacque & Sandy Sande is hoofdzakelijk gevuld met seks om de seks en onderscheidt zich in weinig van de goedkope seks-strips. Sociale betrokkenheid, kritiek of persiflage blijven achterwege in de schriele verhalen. Af en toe wordt er voor tekeningen gebruik gemaakt van technieken van de horrorstrips uit de jaren '50. 'Barbarian Comics 2' met R. Harris, Tom Bird, Williams en Corben, bevat vele persiflages op tv-series en de comics met superhelden. Het verhaal 'Starsmith' bv is een persiflage op Startrek en Flash Gordon. Aanradertje. 'Occult Laff Parade' is voornamelijk aantrekkelijk door het verhaal 'Death is love' van J. Kinney waarin de vele profeten en godsdienstige sektes een veeg uit de pan krijgen. In dit nummer verder K. Deitch, J. Green, Sonntag, Todd en Hayes. Van de nieuwe kombinatie Cartoonist Coop Press zijn de volgende 3 deeltjes verkrijgbaar: 'Tales of Toad 3' door Bill Griffith ook al met een oude striphelrd als mikpunt. 'Cornfed 2' door Kim Deitch, de man met de houterige stijl van tekenen die ik persoonlijk niet bewonder.
'Middle Class Fantasies' door Jerry Lane. Op de voorplaat de getekende, natuurgetrouwe, weergave van Rita Hayworth. Het hoofdverhaal 'The Frogman' wordt steeds onderbroken door andere verhalen, waarin oa The Marx Brothers optreden. Er is ook een strip waarin de dode 'Golden Age of TV' uit het graf wordt gehaald en door middel van handige jongens kunstmatig tot leven wordt gebracht. in de figuur van George Reeves, the man of steel. Aardig pretentieloos werk. De werkelijk absolute hoogtepunten zijn 'Grimwit 2', in kleur, dus ƒ 4,-, met prachtig werk van Corben, Jaxon, Moench en Holman en tot slot 'Harold Hedd 2' door Rand H. Holmes. Deze tekenaar is eigenlijk de enige echte 'stripmaker' van de undergroundgeneratie. Technisch begaafd, in staat om een lang, vlot lopend verhaal met goede dialogen te maken. Hij heeft met Harold en Elmo nieuwe stripfiguren geschapen die kunnen funktioneren in een wereld die niet aan een bepaalde stripkode gebonden is. Hij maakt gebruik van de totale vrijheid die hij heeft en die menig striptekenaar zou wensen. Seks, drugs en geweld past hij in zijn strips in als normale ingrediënten van het dagelijks leven zonder er ekstra de nadruk op te leggen. Holmes tekent niet om zonodig kritiek te spuien al schuwt hij die dan niet. Hij maakt bepaalde stripgenres op komische wijze belachelijk door zijn 'alternatieve' figuren dingen te laten doen die 'gewone' striphelden zouden doen. Zo zien we Harold bv een luchtgevecht voeren in een oude bommenwerper. Het effekt is dat je een spannende situatie voorgeschoteld krijgt die het verhaal verder helpt maar dat je je tegelijkertijd bewust wordt van de belachelijke situatie zoals die in een gewone strip (Buck Danny) zo dikwijls voorkomt. Een meesterlijke comic.
De meeste boekjes die vermeld zijn, kunnen gewoon in de winkel gekocht worden. Anders zijn ze verkrijgbaar bij Paranoia, postbus 78, Laren (NH). Postgiro 2069168. Voor mensen die per post bestellen, geldt de regeling dat ze het verschuldigde geld vantevoren op de postgirorekening over moeten maken. De boekjes kosten in de winkel ƒ 2,50 (tenzij hier anders vermeld) en per postbestelling geldt die ƒ 2,50 pas bij aankoop van 5 of meer comix. Bij bestelling van minder dan 5 ex. is het ƒ 3,- p. st. Zo dat was het deze keer, keuze genoeg dacht ik.

NIEUWS!

HOP

Het 2e nummer van 'Hop, het blad voor stripgekken' is tevens het laatste. Uitgever Edo ten Klooster ziet zich door een nijpend tekort aan tijd genoodzaakt de uitgave van het 17 pagina's tellende, gestencilde, stripblad te staken. Abonnees krijgen het resterende geld terug. In dit laatste nummer van Hop wordt aandacht geschonken aan de Science Fictionstrips in het binnen- en buitenland. Daar er een groot aantal strips wordt vermeld, zal het duidelijk zijn dat het geheel nogal oppervlakkig is. Het geeft wel een aardig overzicht. Ietwat onvolledig, maar vooruit op SF-gebied is er nog veel werk te verrichten en ook dit is een bijdrage. Op pagina 17 staat het kortste SF-verhaal dat de uitgever kent. Het is van Fredric Brown en luidt als volgt:'After the last atomic war Earth was dead; nothing grew, nothing lived. The last man sat alone in a room. There was a knock on the door. . .' Aardig nietwaar? In Hop 2 zit ook (gratis) de reklamefolder 'Tom Poes en het geheim van de pientere spaarder'. Een folder uitgegeven door de AMRO-bank die uitgevouwen een aantal genummerde plaatjes bevat onder de titel 'Geld speelt geen rol'. Op elk plaatje geeft een bekend stripfiguur uit 'Tom Poes' u raad hoe u het best kunt sparen. Voor vele Tom Poes-liefhebbers zal deze kleurenstrip alleen al aanleiding zijn om het laatste nummer van Hop te kopen. Prijs f. 1,-. Te storten op giro 424791 tnv M. ten Klooster, Kerkakkers 79, Heiloo (NH).

INFO

Pas verschenen het nieuwe blad INFO, eerste jaargang nr. 1, dat tot doel heeft:'het verstrekken van nieuws, c. q. artikelen over Science Fiction, Horror, Sword & Sorcery en strips, waarbij het zwaartepunt op de SF ligt.'
Het blad staat onder redaktie van R. A. J. Zielschot.
In dit nummer een aardig artikel over de strip Trigië, 'Het eindeloze verhaal van Trigië'. Verder: 'Captain Future, de amerikaanse Perry Rhodan?', 'De heelal-journalist van Brand' 'De Lensmen-cyclus' (alle artikelen bevatten tevens een bibliografie en wie R. A. J. Zielschot van Ciso kent, weet dat er dus grondig werk verricht is). Vervolgens een kort SF-verhaal en een uitstekende Nieuws-rubriek. Tot slot Magazine-recenties. Door het goedkope procédé van vervaardigen konden in dit blad slechts eigenhandig geproduceerde tekeningen, zonder zwartvlakken worden opgenomen. De uitvoering is dus niet zo geweldig maar u krijgt daarentegen zeer gedegen informatie over strips en tijdschriften die u nergens anders tegen zult komen en dat is uiteindelijk het belangrijkste. Ik kan daarom iedereen met een gerust geweten aanraden om een abonnement op Info te nemen. Het verschijnt 4 à 6 maal per jaar. Los nummer *f* 1,95. Abonnement voor 6 nrs. *f* 9,75 te storten op girorekening 771412 tnv Zielschot, Boerhaavelaan 88, Utrecht.

TAC AU TAC

Tac au tac is de naam van het kreatieve spelletje voor tekenaars dat enige tijd geleden voor de Franse tv te zien was. Eén tekenaar zet óf een streep óf een figuur of voorwerp op papier. De volgende tekenaar moet dan een geheel nieuwe situatie maken door zelf een ander figuur of voorwerp aan de eerste tekening toe te voegen. Ik kan het best een voorbeeld geven. Morris stapt naar voren en tekent een hoefijzer. Dan komt Roba. Hij beschouwt het hoefijzer als twee benen en tekent er twee laarzen onder en een mannetje erboven. We hebben nu een cowboy. Franquin is aan de beurt. Hij tekent rechts van het mannetje een openraam en suggereert met wat streepjes dat het mannetje uit het raam springt. Onder het mannetje zet hij een paard waardoor de situatie ontstaat dat het mannetje uit het raam springt om op zijn paard te belanden. Dan komt Peyo. Hij tekent een plankje met wieltjes onder het paard met aan het plankje een touwtje. Een jongetje wordt rechts onderaan getekend. Hij trekt aan het touwtje het plankje met paard en al weg zodat het vermoeden gerechtvaardigd is dat de cowboy naast zijn paard zal vallen. Enfin er komen nog een hele rits tekenaars die het verhaal steeds een andere wending geven. Een prachtig stuk improvisatie. Jean Frappat heeft van deze sublieme tekenaars-happening een boekje gemaakt 'Tac au Tac' geheten. In het 160 pag. tellende werkje komen bijna alle toptekenaars voor: Alessandrini, Barbe, Buzelli, Crepax, Druillet, Forest, Fred, Giraud, Maroto, Hugo Pratt, Serre, The Tjong Khing (als enige Nederlander), Topor, Bretecher, Franquin, Gigi, Gotlib, Mandryka, Morris, Peyo, Roba, Sine, Soulas, Uderzo etc. U hoeft dit boekje niet te laten schieten voor de taal want er wordt alleen in getekend. Te bestellen voor 38 Ffr. bij:Editions André Balland, 33, rue Saint-André-des-Arts, 75006 Paris, France.
Bij dezelfde uitgeverij is het door Pino Zac getekende boekwerk 'Les Cartes du Vatican' verschenen waarin door middel van cartoons, namaak Tarotkaarten met hoge geestelijken erop, karikaturen, spotprenten etc. het Vatikaan behoorlijk op de hak wordt genomen. Zo'n 160 pagina's om je spotlust op de geestelijkheid bot te vieren, lijkt veel maar Pino Zac weet er raad mee, zonder in herhalingen te vervallen. Sommige tekeningen zijn in kleur. Te bestellen bij Editions Balland voor Ffr. 39. Aanrader!(KdB)

UNIEBOEK

Verschenen zijn de Paulusboeken 7 Alibaba en de rover en 8 Een beer in het bos. Door de vele nevenaktiviteiten van Jean Dulieu (film en nieuwe strip), zullen volgende deeltjes wel even op zich laten wachten.

TOM POES

De titel van de in september te verwachten Bommelpocket 'Met mijn teer gestel', werpt licht op de psychosomatische stoornissen waaraan Heer Bommel ten prooi viel sinds het verschijnen van de slechtste illegale uitgaven tot op heden: Kniphoed, Tijddeurtje, Trillings en Zwarte Fleer. (Lichtend is echter wel dat de fabrikanten van de eerste 2 misdrukken, die naar de kleur te oordelen met bebloede handen te werk gingen zich rechtstreeks met stip plaatsten voor de eindronde van de dit jaar uit te reiken Stripkluntzentrofee.)
Voordien reeds hadden uitgaven van de Wonderdokter, Watergeest, Kwanten, Beunhaas en Nieuwe IJstijd een lichte ongesteldheid bij de heer Bommel teweeg gebracht, doch de kwaliteit van deze werkjes was volgens de jury te goed om ook maar enigszins serieus te kunnen meedingen naar de trofee. Gesignaleerde prijzen *f*3,- tot *f*3,50. In Striprofiel verscheen een bijna komplete aanvulling op de Bommelbibliografie.

NIEUWS!

UDERZO

Vorige keer wijdde het blad Schtroumpf haar hele nummer aan Goscinny. Ditmaal is het hele blad opengesteld voor het leven en de werken van Asterix-tekenaar Albert Uderzo. In Schtroumpf nr. 23 is een interview opgenomen met de grote meester, verder tekeningen van de Uderzo-strips Asterix, Tanguy en Laverdure en Hoempapa de roodhuid. Unieke illustraties uit 1947, werktekeningen, vroege strips, een staaltje van de manier waarop Uderzo vrouwen kan tekenen, een uitstekende bibliografie (die man heeft heel wat afgetekend en nog goed ook) etc. Alles wat er maar te bedenken valt bij het onderzoek naar één man. Prijs voor Nederland is Ffr. 7. De hollandse prijs weet ik niet maar die zal wel omstreeks de *f* 9,- liggen. Dit nummer is het in ieder geval waard. Het tijdschrift is te bestellen bij: Jacques Glénat, 17 avenue alsace-lorraine, 38000 Grenoble, ccp. 589. 71g Grenoble, France.

VALIANT

Prins Valiant is een eigenaardig baasje. Hoewel hij bij vele mensen vrij geliefd is, heeft hij tot nu toe geen enkele uitgeverij over kunnen halen om regelmatig avonturen van hem uit te geven. Uitgeverij Nooitgedacht heeft het, met verminkte verhalen, nog het langste volgehouden. Voor diegenen die echter hun Valiant kollektie kompleet willen maken is het bericht dat ik in het blad Info las van groot belang. Zij moeten zich wenden tot Heinz Pollischansky, A-1140 Wien, Dreyhausenstrasse 18, Oostenrijk. 'Deze persoon heeft zich tot doel gesteld om de gehele Prins Valiant-reeks (beginnend met plaat 1)in het duits te gaan uitgeven. Elke 3 maanden verschijnt er een deeltje van plus-minus 38 pag. voor de prijs van ös 23. De eerste 6 delen zijn in zwart/wit, doch vanaf nr. 7 zijn de platen bijzonder fraai ingekleurd. Maart 1974 is deel 14 verschenen. Bovendien krijgt iedereen die nu een abonnement neemt gratis een Prins Valiant speldje en in maart/april een supplement waarin alles over Valiant staat. Bij bovengenoemd adres zijn ook fraaie, goud bedrukte verzamelmappen (geschikt voor 6 delen) te bestellen.'

VALENTINA

Het bij R. Olaf Stoop verkrijgbare boek 'Valentina Nela Stufa' is het 3e en niet het 2e boek, zoals vorige keer vermeld, van Valentina's avonturen getekend door Guido Crepax. De prijs is *f* 33,05.